

รวมข้อสอบแข่งขันคณิตศาสตร์โอลิมปิกระหว่างประเทศ
International Mathematical Olympiad

IMO

Problems and Solutions

1959 - 1982

รองศาสตราจารย์ ดำรงค์ ทิพย์โยธา
ภาควิชาคณิตศาสตร์และวิทยาการคอมพิวเตอร์
คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
คณิตศาสตร์ปริทัศน์ เล่มที่ 33

รวมข้อสอบแข่งขัน

คณิตศาสตร์โอลิมปิกระหว่างประเทศ

International Mathematical Olympiad IMO

Problems and Solutions 1959 - 1982

รองศาสตราจารย์ ดำรงค์ ทิพย์โยธา

ภาควิชาคณิตศาสตร์และวิทยาการคอมพิวเตอร์

คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ชื่อหนังสือ : คณิตศาสตร์ปรัญ เล่มที่ 33

รวมข้อสอบแข่งขันคณิตศาสตร์โอลิมปิกระหว่างประเทศ 1958 - 1982

International Mathematical Olympiad (IMO)

Problems and Solutions 1958 - 1982

ชื่อผู้แต่ง : รองศาสตราจารย์ ดำรงค์ ทิพย์โยธา

จัดทำโดย : รองศาสตราจารย์ ดำรงค์ ทิพย์โยธา

พิมพ์ครั้งที่ : 1

เดือนและปีที่ พ.ศ. ที่จัดพิมพ์ : ธันวาคม พ.ศ. 2560

เลขมาตรฐานสากลประจำหนังสืออิเล็กทรอนิกส์

ISBN (e-book) : 978-616-445-937-3

พิมพ์ที่ : ภาควิชาคณิตศาสตร์และวิทยาการคอมพิวเตอร์ คณะวิทยาศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คำนำ

การแข่งขันคณิตศาสตร์โอลิมปิกระหว่างประเทศ (International Mathematical Olympiad : IMO) จัดขึ้นครั้งแรกที่ประเทศโรมาเนีย ในปี ค.ศ. 1959 ประเทศไทยได้จัดส่งทีมนักเรียนเข้าแข่งขันครั้งแรก ในปี ค.ศ. 1989 ณ ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน ซึ่งเป็นการแข่งขันครั้งที่ 30 ผลงานในการแข่งขันครั้งแรกของประเทศไทยถือได้ว่าประสบความสำเร็จเป็นอย่างมากคือ ได้รับรางวัลเหรียญทองแดง 1 รางวัล และ รางวัลเกียรติคุณประกาศ 2 รางวัล ผลงานต่อมาในช่วงปี 2532-2559 นักเรียนไทยได้รับรางวัลเป็นเหรียญทอง 18 เหรียญ เหรียญเงิน 50 เหรียญ เหรียญทองแดง 45 เหรียญ เกียรติคุณประกาศ 22 รางวัล และ Best Solution 1 รางวัล เพื่อสนับสนุนให้นักเรียนได้ทำข้อสอบอัตโนมัติ และมีประสบการณ์ตรงในการทำข้อสอบ IMO ตัวจริง ผู้เขียนจึงได้รวบรวมข้อสอบ IMO ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1959 - ค.ศ. 1982 และเฉลยอย่างละเอียด

รองศาสตราจารย์ ดำรงค์ ทิพย์โยธา

สารบัญ

ครั้งที่	ค.ศ.	เมือง และ ประเทศ	หน้า
1	1959	Bucharest – Brasov, Romania, 23 – 31 July 1959	1 – 14
2	1960	Bucharest – Sinaia, Romania, 18 – 25 July 1960	15 – 30
3	1961	Budapest – Veszprem, Hungary, 6 – 16 July 1961	31 – 44
4	1962	Prague – Hiuboka, Czechoslovakia, 7 – 15 July 1962	45 – 68
5	1963	Wroclaw, Poland, 5 – 13 July 1963	69 – 84
6	1964	Moscow, Soviet Union, 30 June – 10 July 1964	85 – 98
7	1965	Berlin, DR Germany, 3 – 13 July 1965	99 – 122
8	1966	Sofia, Bulgaria, 3 – 13 July 1966	123 – 140
9	1967	Cetinje, Yugoslavia, 2 – 13 July 1967	141 – 162
10	1968	Moscow – Leningrad, Soviet Union, 5 – 18 July 1968	163 – 180
11	1969	Bucharest, Romania, 5 – 20 July 1969	181 – 200
12	1970	Budapest – Keszthely, Hungary, 8 – 22 July 1970	201 – 220
13	1971	Bratislava – Zilina, Czechoslovakia, 10 – 21 July 1971	221 – 240
14	1972	Warsaw – Toruna, Poland, 5 – 17 July 1972	241 – 252
15	1973	Moscow, Soviet Union, 5 – 16 July 1973	253 – 266
16	1974	Erfurt – Berlin, DR Germany, 4 – 17 July 1974	267 – 286
17	1975	Burgas – Sofia, Bulgaria, 3 – 16 July 1975	287 – 300
18	1976	Vienna – Linz, Austria, 7 – 21 July 1976	301 – 312
19	1977	Belgrade – Arandjelovac, Yugoslavia, 1 – 13 July 1977	313 – 328
20	1978	Bucharest, Romania, 3 – 10 July 1978	329 – 342
21	1979	London, United Kingdom, 30 June – 9 July 1979	343 – 352
22	1981	Washington DC, USA, 8 – 20 July 1981	353 – 372
23	1982	Budapest, Hungary, 5 – 14 July 1982	373 – 396

หมายเหตุ ปี ค.ศ. 1980 ไม่มีการสอบ

The First International Mathematical Olympiad

Bucharest – Brasov, Romania

23 – 31 July 1959

Day I

1. จงแสดงว่า $\frac{21n+4}{14n+3}$ เป็นเศษส่วนอย่างต่ำ ทุกจำนวนเต็มบวก n
2. จงหาผลเฉลยที่เป็นจำนวนจริงของ $\sqrt{x+\sqrt{2x-1}} + \sqrt{x-\sqrt{2x-1}} = A$
เมื่อ 2.1 $A = \sqrt{2}$ 2.2 $A = 1$ 2.3 $A = 2$
3. ให้ a, b, c เป็นจำนวนจริง พหุนามกำลังสองในเทอมของ $\cos x$
กำหนดโดย $a \cos^2 x + b \cos x + c = 0$ มีรากสมการเป็น $\cos x = \cos x_1, \cos x_2$
  - 3.1 จงใช้ a, b, c ข้างต้นหาพหุนามกำลังสองในเทอมของ $\cos 2x$
ที่มีรากเป็น $\cos 2x = \cos 2x_1, \cos 2x_2$
  - 3.2 กำหนดให้ $a = 4, b = 2, c = -1$
จงหามุมบวกค่าน้อยที่สุดสองจำนวน x_1, x_2 ที่ทำให้พหุนามกำลังสองในเทอมของ $\cos x$
ซึ่งกำหนดโดย $a \cos^2 x + b \cos x + c = 0$ มีรากเป็น $\cos x = \cos x_1, \cos x_2$

Day II

4. กำหนดให้ $\triangle ABC$ เป็นสามเหลี่ยมมุมฉาก โดยมี $\angle C = 90^\circ$ และ $BC = a, CA = b, AB = c$
ให้ CO เป็นเส้นมัธยฐาน และ ความยาว OC เท่ากับค่าเฉลี่ยเรขาคณิตของ a, b
  - 4.1 จงสร้าง $\triangle ABC$ ตามเงื่อนไขข้างต้น
  - 4.2 จงหามุมที่ OC ทำกับ AB
5. ให้ M เป็นจุดบนเส้นตรง AB และ M อยู่ระหว่าง A และ B $\square AMCD, \square MBEF$ เป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส
บนด้านเดียวกันของ AB และมี AM, MB เป็นฐานของรูปสี่เหลี่ยม ตามลำดับ
ให้ $\text{Cir}_{AMCD}, \text{Cir}_{MBEF}$ เป็นวงกลมล้อมรอบ $\square AMCD, \square MBEF$ ตามลำดับ
ให้ P, Q เป็นจุดศูนย์กลางของวงกลม $\text{Cir}_{AMCD}, \text{Cir}_{MBEF}$ ตามลำดับ
ให้วงกลม $\text{Cir}_{AMCD}, \text{Cir}_{MBEF}$ ตัดกันที่จุด M และ N ให้ N' เป็นจุดตัดของเส้นตรงที่ผ่าน AF และ BC
  - 5.1 จงแสดงว่า N และ N' เป็นจุดเดียวกัน
  - 5.2 จงแสดงว่า มีจุดคงที่ S ที่อยู่บนเส้นตรงที่ผ่าน MN ทุกตำแหน่งของจุด M บน AB
  - 5.3 จงหาทางเดินของจุดกึ่งกลางของ PQ เมื่อ M เคลื่อนที่ระหว่าง A และ B
6. กำหนดให้ ระนาบ P และระนาบ Q มีรอยตัดกันเป็นเส้นตรง p
ให้ A เป็นจุดบนระนาบ P และ C เป็นจุดบนระนาบ Q ทั้งจุด A และ C ไม่อยู่บนเส้นตรง p
จงสร้างรูปสี่เหลี่ยมคางหมูหน้าจั่ว $\square ABCD$ (AB ขนานกับ CD) และมีวงกลมแนบใน $\square ABCD$
โดยที่ B เป็นจุดบนระนาบ P และ D เป็นจุดบนระนาบ Q
หมายเหตุ รูปสี่เหลี่ยมคางหมูหน้าจั่ว (isosceles trapezoid) คือรูปสี่เหลี่ยมคางหมูซึ่งด้านที่ไม่ขนานกัน
มีความยาวเท่ากัน

The First International Mathematical Olympiad Solutions

Bucharest – Brasov, Romania, 23 – 31 July 1959

1. แนวคิด แบบที่ 1 $(21n + 4) = (1)(14n + 3) + (7n + 1)$
 $(14n + 3) = (2)(7n + 1) + 1$
 $(7n + 1) = (1)(7n + 1) + 0$

เพราะฉะนั้นโดยขั้นตอนการหารของยุคลิดจะได้ $\gcd(21n + 4, 14n + 3) = 1$

เพราะฉะนั้น $\frac{21n+4}{14n+3}$ เป็นเศษส่วนอย่างต่ำ ทุกจำนวนเต็มบวก n

แบบที่ 2 ให้ $k = \gcd(21n + 4, 14n + 3)$

เพราะฉะนั้นมีจำนวนเต็ม a, b ที่ทำให้ $21n + 4 = ak$ และ $14n + 3 = bk$

เพราะว่า $k(3b - 2a) = 3kb - 2ka$
 $= 3(14n + 3) - 2(21n + 4)$
 $= (42n + 9) - (42n + 8)$
 $= 1$

เพราะฉะนั้น $k \mid 1$ เพราะฉะนั้น $k = 1$

เพราะฉะนั้น $\frac{21n+4}{14n+3}$ เป็นเศษส่วนอย่างต่ำ ทุกจำนวนเต็มบวก n □

2. แนวคิด เพราะว่าโจทย์มีพจน์ของ $\sqrt{2x-1}$ เพราะฉะนั้น $2x - 1 \geq 0$

เพราะฉะนั้น $\frac{1}{2} \leq x$ ... (1)

เพราะว่า $\sqrt{x+\sqrt{2x-1}} + \sqrt{x-\sqrt{2x-1}} = A$

เพราะฉะนั้น $A^2 = (x + \sqrt{2x-1}) + 2\sqrt{x+\sqrt{2x-1}}\sqrt{x-\sqrt{2x-1}} + (x - \sqrt{2x-1})$
 $= 2x + 2\sqrt{x^2 - (2x-1)}$
 $= 2x + 2\sqrt{(x-1)^2}$
 $= 2x + 2|x - 1|$

เพราะฉะนั้น $\frac{A^2}{2} = x + |x - 1|$ ... (2)

2.1 $A = \sqrt{2}$ จาก (2) จะได้ $x + |x - 1| = 1$ ... (3)

$\frac{1}{2} \leq x \leq 1$ จาก (3) จะได้ $x + (-(x - 1)) = 1$ เป็นจริง

$1 < x$ จาก (3) จะได้ $x + (x - 1) = 1$ เพราะฉะนั้น $x = 1$ ซึ่งเป็นไปไม่ได้

เพราะฉะนั้นกรณี $A = \sqrt{2}$ จะได้ $\frac{1}{2} \leq x \leq 1$

2.2 $A = 1$ จาก (2) จะได้ $x + |x - 1| = \frac{1}{2}$ ... (4)

$\frac{1}{2} \leq x \leq 1$ จาก (5) จะได้ $x + (-(x - 1)) = \frac{1}{2}$ เป็นไปไม่ได้

$1 < x$ จาก (5) จะได้ $x + (x - 1) = \frac{1}{2}$ เพราะฉะนั้น $x = \frac{3}{4}$

2.3 $A = 2$ จาก (2) จะได้ $x + |x - 1| = 2$ ... (5)

$\frac{1}{2} \leq x \leq 1$ จาก (5) จะได้ $x + (-(x - 1)) = 2$ เป็นไปไม่ได้

$1 < x$ จาก (5) จะได้ $x + (x - 1) = 2$ เพราะฉะนั้น $x = \frac{3}{2}$ □

3. แนวคิด

3.1 แบบที่ 1 จากสมการ $a \cos^2 x + b \cos x + c = 0$ ... (1)

แทนค่า $\cos x = \pm \sqrt{\frac{1 + \cos 2x}{2}}$ จะได้ $a\left(\frac{1 + \cos 2x}{2}\right) \pm b\sqrt{\frac{1 + \cos 2x}{2}} + c = 0$

$$a\left(\frac{1 + \cos 2x}{2}\right) + c = \pm b\sqrt{\frac{1 + \cos 2x}{2}}$$

$$a(1 + \cos 2x) + 2c = \pm 2b\sqrt{\frac{1 + \cos 2x}{2}}$$

$$(a(1 + \cos 2x) + 2c)^2 = (\pm 2b\sqrt{\frac{1 + \cos 2x}{2}})^2$$

$$a^2(1 + \cos 2x)^2 + 4ac(1 + \cos 2x) + 4c^2 = 2b^2(1 + \cos 2x)$$

$$a^2(1 + 2\cos 2x + \cos^2 2x) + 4ac + 4ac\cos 2x + 4c^2 - 2b^2 - 2b^2\cos 2x = 0$$

$$a^2 \cos^2 2x + (2a^2 + 4ac - 2b^2)\cos 2x + (a^2 + 4ac + 4c^2 - 2b^2) = 0 \quad \dots (2)$$

เพราะฉะนั้น (2) เป็นพหุนามกำลังสองในเทอมของ $\cos 2x$ ที่มีรากเป็น $\cos 2x = \cos 2x_1, \cos 2x_2$

และ

$\{\cos x_1, \cos x_2\}$ เป็นเซตของรากสมการ (1) ก็ต่อเมื่อ $\{\cos 2x_1, \cos 2x_2\}$ เป็นเซตของรากสมการ (2)

แบบที่ 2 ให้ $t = \cos x$ และพหุนามกำลังสองในเทอมของ $\cos x$ กำหนดโดย $a \cos^2 x + b \cos x + c = 0$

เพราะฉะนั้นพหุนามกำลังสองในเทอมของ t คือ $at^2 + bt + c = 0$

ให้ $t = t_1 = \cos x_1, t = t_2 = \cos x_2$ เป็นรากของ $at^2 + bt + c = 0$ ... (3)

เพราะฉะนั้น $t_1 + t_2 = -\frac{b}{a}, t_1 t_2 = \frac{c}{a}$ ... (4)

ให้ $w = \cos 2x$ และ $pw^2 + qw + r = 0$ ... (5)

เป็นพหุนามกำลังสองในเทอมของ $\cos 2x$ ที่มีรากเป็น $\cos 2x = \cos 2x_1, \cos 2x_2$

ให้ $w_1 = \cos 2x_1, w_2 = \cos 2x_2$ เป็นรากของ $pw^2 + qw + r = 0$

เพราะฉะนั้น $w_1 + w_2 = -\frac{q}{p}$ และ $w_1 w_2 = \frac{r}{p}$

เพราะว่า $-\frac{q}{p} = w_1 + w_2$

$$= \cos 2x_1 + \cos 2x_2$$

$$= (2\cos^2 x_1 - 1) + (2\cos^2 x_2 - 1)$$

$$= (2t_1^2 - 1) + (2t_2^2 - 1) \quad \text{(จาก (3))}$$

$$= 2(t_1^2 + t_2^2) - 2$$

$$= 2(t_1^2 + 2t_1 t_2 + t_2^2) - 4t_1 t_2 - 2$$

$$= 2(t_1 + t_2)^2 - 4t_1 t_2 - 2$$

$$= 2\left(-\frac{b}{a}\right)^2 - 4\left(\frac{c}{a}\right) - 2 \quad (\text{จาก (4)})$$

$$\text{เพราะฉะนั้น } q = -p\left(2\left(-\frac{b}{a}\right)^2 - 4\left(\frac{c}{a}\right) - 2\right) \quad \dots (6)$$

$$\text{เพราะว่า } \frac{r}{p} = w_1 w_2$$

$$\begin{aligned} &= (\cos 2x_1)(\cos 2x_2) \\ &= (2\cos^2 x_1 - 1)(2\cos^2 x_2 - 1) \\ &= (2t_1^2 - 1)(2t_2^2 - 1) \quad (\text{จาก (3)}) \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} &= 4t_1^2 t_2^2 - 2t_1^2 - 2t_2^2 + 1 \\ &= 4t_1^2 t_2^2 - 2(t_1^2 + t_2^2) + 1 \\ &= 4t_1^2 t_2^2 - 2(t_1^2 + 2t_1 t_2 + t_2^2) + 4t_1 t_2 + 1 \\ &= 4t_1^2 t_2^2 - 2(t_1 + t_2)^2 + 4t_1 t_2 + 1 \\ &= 4\left(\frac{c}{a}\right)^2 - 2\left(-\frac{b}{a}\right)^2 + 4\left(\frac{c}{a}\right) + 1 \quad (\text{จาก (4)}) \end{aligned}$$

$$\text{เพราะฉะนั้น } r = p\left(4\left(\frac{c}{a}\right)^2 - 2\left(-\frac{b}{a}\right)^2 + 4\left(\frac{c}{a}\right) + 1\right) \quad \dots (7)$$

จาก (5), (6) และ (7) จะได้

$$p w^2 + \left(-p\left(2\left(-\frac{b}{a}\right)^2 - 4\left(\frac{c}{a}\right) - 2\right)\right)w + \left(p\left(4\left(\frac{c}{a}\right)^2 - 2\left(-\frac{b}{a}\right)^2 + 4\left(\frac{c}{a}\right) + 1\right)\right) = 0$$

$$w^2 + \left(-\left(2\left(-\frac{b}{a}\right)^2 - 4\left(\frac{c}{a}\right) - 2\right)\right)w + \left(\left(4\left(\frac{c}{a}\right)^2 - 2\left(-\frac{b}{a}\right)^2 + 4\left(\frac{c}{a}\right) + 1\right)\right) = 0$$

$$a^2 w^2 + (-2b^2 + 4ac + 2a^2)w + (4c^2 - 2b^2 + 4ac + a^2) = 0$$

$$a^2 w^2 + (2a^2 + 4ac - 2b^2)w + (4c^2 - 2b^2 + 4ac + a^2) = 0$$

แทนค่า $w = \cos 2x$

จะได้พหุนามกำลังสองในเทอมของ $\cos 2x$ ที่มีรากเป็น $\cos 2x = \cos 2x_1, \cos 2x_2$ คือ

$$a^2 \cos^2 2x + (2a^2 + 4ac - 2b^2) \cos 2x + (a^2 + 4ac + 4c^2 - 2b^2) = 0$$

3.2 ให้ $a = 4, b = 2, c = -1$

จากสมการ (1) จะได้

$$4 \cos^2 x + 2 \cos x - 1 = 0 \quad \dots (8)$$

ซึ่งมีเซตคำตอบ $\{\cos x_1, \cos x_2\} = \{t_1, t_2\}$ เมื่อ t_1, t_2 เป็นรากของ $4t^2 + 2t - 1 = 0$

จากสมการ (2) จะได้

$$16 \cos^2 2x + (32 - 16 - 8) \cos 2x + (16 - 16 + 4 - 8) = 0$$

$$16 \cos^2 2x + 8 \cos 2x - 4 = 0$$

$$4(4 \cos^2 2x + 2 \cos 2x - 1) = 0$$

$$4 \cos^2 2x + 2 \cos 2x - 1 = 0 \quad \dots (9)$$

ซึ่งมีเซตคำตอบ $\{\cos 2x_1, \cos 2x_2\} = \{t_1, t_2\}$ เมื่อ t_1, t_2 เป็นรากของ $4t^2 + 2t - 1 = 0$

เพราะฉะนั้น $\{\cos x_1, \cos x_2\} = \{\cos 2x_1, \cos 2x_2\}$

กรณีที่ 1 $\cos 2x_1 = \cos x_1$ และ $\cos 2x_2 = \cos x_2$

$$\text{เพราะฉะนั้น } 2x_1 = 2\pi \pm x_1$$

$$\text{เพราะฉะนั้น } 2x_1 = 2\pi + x_1, 2\pi - x_1$$

เพราะฉะนั้น $x_1 = 2\pi$ หรือ $3x_1 = 2\pi$

เพราะฉะนั้น $x_1 = 2\pi$ หรือ $x_1 = \frac{2\pi}{3}$

กรณีที่ 1.1 $x_1 = 2\pi$

จะได้ $4\cos^2 2\pi + 2\cos 2\pi - 1 = 4 + 2 - 1 \neq 0$ ขัดแย้งกับ (8)

กรณีที่ 1.2 $x_1 = \frac{2\pi}{3}$

จะได้ $4\cos^2 \frac{2\pi}{3} + 2\cos \frac{2\pi}{3} - 1 = 1 + 1 - 1 \neq 0$ ขัดแย้งกับ (8)

เพราะฉะนั้นกรณีที่ 1 เป็นไปไม่ได้

กรณีที่ 2 $\cos 2x_1 = \cos x_2$ และ $\cos 2x_2 = \cos x_1$

เพราะฉะนั้น $2x_1 = 2n\pi \pm x_2$ และ $2x_2 = 2n\pi \pm x_1$ เมื่อ n เป็นจำนวนเต็ม

กรณีที่ 2.1 $2x_1 = 2n\pi + x_2$ และ $2x_2 = 2n\pi + x_1$

$2x_1 - x_2 = 2n\pi$ และ $2x_2 - x_1 = 2n\pi$

เพราะฉะนั้น $2x_1 - x_2 = 2x_2 - x_1$

เพราะฉะนั้น $x_1 = x_2$

เพราะฉะนั้น $x_1 = x_2 = \frac{2\pi}{3}$ เป็นไปไม่ได้เหมือนกรณีที่ 1

กรณีที่ 2.2 $2x_1 = 2n\pi - x_2$ และ $2x_2 = 2n\pi - x_1$

$2x_1 + x_2 = 2n\pi$ และ $2x_2 + x_1 = 2n\pi$

เพราะฉะนั้น $2x_1 + x_2 = 2x_2 + x_1$ เพราะฉะนั้น $x_1 = x_2$

เพราะฉะนั้น $x_1 = x_2 = \frac{2\pi}{3}$ เป็นไปไม่ได้เหมือนกรณีที่ 1

กรณีที่ 2.3 $2x_1 = 2n\pi + x_2$ และ $2x_2 = 2n\pi - x_1$ ... (10)

$2x_1 - x_2 = 2n\pi$ และ $2x_2 + x_1 = 2n\pi$

เพราะฉะนั้น $2x_1 - x_2 = 2x_2 + x_1$

เพราะฉะนั้น $x_1 = 3x_2$ ... (11)

จาก (10) และ (11) จะได้ $6x_2 = 2n\pi + x_2$ และ $2x_2 = 2n\pi - 3x_2$

เพราะฉะนั้น $5x_2 = 2n\pi$ เพราะฉะนั้น $x_2 = \frac{2n\pi}{5}$

เพราะฉะนั้น $x_2 = \frac{2\pi}{5}, \frac{4\pi}{5}, \frac{6\pi}{5}, \frac{8\pi}{5}$ และ $x_1 = \frac{6\pi}{5}, \frac{12\pi}{5}, \frac{18\pi}{5}, \frac{24\pi}{5}$

กรณีที่ 2.4 $2x_1 = 2n\pi - x_2$ และ $2x_2 = 2n\pi + x_1$ ... (12)

$2x_1 + x_2 = 2n\pi$ และ $2x_2 - x_1 = 2n\pi$

เพราะฉะนั้น $2x_1 + x_2 = 2x_2 - x_1$ เพราะฉะนั้น $x_2 = 3x_1$ ... (13)

จาก (12) และ (13) จะได้ $2x_1 = 2n\pi - 3x_1$ และ $6x_1 = 2n\pi + x_1$

เพราะฉะนั้น $5x_1 = 2n\pi$ เพราะฉะนั้น $x_1 = \frac{2n\pi}{5}$

เพราะฉะนั้น $\frac{2\pi}{5}, \frac{4\pi}{5}$ เป็นมุมบวกที่เล็กที่สุดสองจำนวนที่ทำให้ $\cos x = \cos \frac{2\pi}{5}, \cos \frac{4\pi}{5}$

เป็นรากของ $4\cos^2 x + 2\cos x - 1 = 0$

หมายเหตุ พหุนามดีกรีสองในเทอมของ $\cos x$ กำหนดโดย $4 \cos^2 x + 2 \cos x - 1 = 0$

มีผลบวกราก = $-\frac{1}{2}$ และ ผลคูณราก = $-\frac{1}{4}$

เพราะฉะนั้น $\cos \frac{2\pi}{5} + \cos \frac{4\pi}{5} = -\frac{1}{2}$ และ $\cos \frac{2\pi}{5} \cos \frac{4\pi}{5} = -\frac{1}{4}$

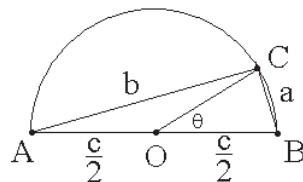
เพราะว่ารากสมการ $4 \cos^2 x + 2 \cos x - 1 = 0$

$$\begin{aligned} \text{คือ } \cos x &= \frac{-2 \pm \sqrt{2^2 - 4(4)(-1)}}{2(4)} \\ &= \frac{-2 \pm \sqrt{20}}{8} \\ &= \frac{-2 \pm 2\sqrt{5}}{8} \\ &= \frac{-1 - \sqrt{5}}{4}, \frac{-1 + \sqrt{5}}{4} \end{aligned}$$

เพราะว่า $\cos \frac{2\pi}{5} > \cos \frac{4\pi}{5}$ เพราะฉะนั้น $\cos \frac{4\pi}{5} = \frac{-1 - \sqrt{5}}{4}$ และ $\cos \frac{2\pi}{5} = \frac{-1 + \sqrt{5}}{4}$ □

4. แนวคิด

4.1

รูปที่ 1959.4.1

เพราะว่า $\triangle ABC$ เป็นสามเหลี่ยมมุมฉาก และ $\hat{ACB} = 90^\circ$

เพราะฉะนั้น $\triangle ABC$ แนบในวงกลมรัศมี $r = \frac{c}{2}$ โดยมี AB เป็นเส้นผ่านศูนย์กลาง และ O เป็นจุดศูนย์กลาง

การหาตำแหน่งของจุด C พิจารณาดังนี้

เพราะว่า OC เป็นเส้นมีฐาน เพราะฉะนั้น OC ยาวเท่ากับรัศมีวงกลม

$$\text{เพราะฉะนั้น } OC = \frac{c}{2}$$

เพราะว่าความยาว OC เท่ากับค่าเฉลี่ยเรขาคณิตของ a, b

$$\text{เพราะฉะนั้น } \frac{c}{2} = OC = \sqrt{ab} \quad \text{เพราะฉะนั้น } c^2 = 4ab \quad \dots (1)$$

ให้ h เป็นส่วนสูงของ $\triangle ABC$ ที่ลากจาก C มาตั้งฉากกับฐาน AB

$$\text{เพราะฉะนั้น } \Delta_{ABC} = \text{พื้นที่ } \triangle ABC = \frac{1}{2} (AB)(h) = \frac{1}{2} ch \quad \dots (2)$$

เพราะว่า $\triangle ABC$ เป็นสามเหลี่ยมมุมฉาก และ $\hat{ACB} = 90^\circ$

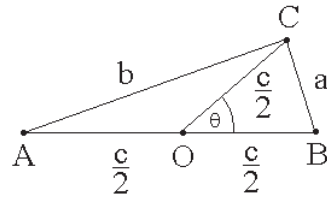
$$\text{เพราะฉะนั้น } \Delta_{ABC} = \frac{1}{2} ab \quad \dots (3)$$

$$\text{จาก (2) และ (3) จะได้ } ch = ab \quad \dots (4)$$

$$\text{จาก (1) และ (4) จะได้ } 4ch = c^2 \quad \text{เพราะฉะนั้น } h = \frac{c}{4}$$

เพราะฉะนั้นจุด C คือตำแหน่งของจุดที่ทำให้ความสูงจากฐาน AB เท่ากับมีค่า $\frac{c}{4}$

4.2

รูปที่ 1959.4.2

ให้ $\angle BOC = \theta$

เพราะฉะนั้น $\angle AOC = \pi - \theta$

ใน $\triangle OBC$ โดยกฎของโคไซน์ $BC^2 = OB^2 + OC^2 - 2 OB OC \cos \angle BOC$

$$\begin{aligned} \text{เพราะฉะนั้น } a^2 &= \frac{c^2}{4} + \frac{c^2}{4} - 2\left(\frac{c}{2}\right)\left(\frac{c}{2}\right) \cos \theta \\ &= \frac{c^2}{2} - \frac{c^2}{2} \cos \theta \\ &= c^2 \left(\frac{1 - \cos \theta}{2} \right) \end{aligned}$$

... (5)

ใน $\triangle OAC$ โดยกฎของโคไซน์ $AC^2 = OA^2 + OC^2 - 2 OA OC \cos \angle AOC$

$$\begin{aligned} \text{เพราะฉะนั้น } b^2 &= \frac{c^2}{4} + \frac{c^2}{4} - 2\left(\frac{c}{2}\right)\left(\frac{c}{2}\right) \cos(\pi - \theta) \\ &= \frac{c^2}{2} + \frac{c^2}{2} \cos \theta \\ &= c^2 \left(\frac{1 + \cos \theta}{2} \right) \end{aligned}$$

... (6)

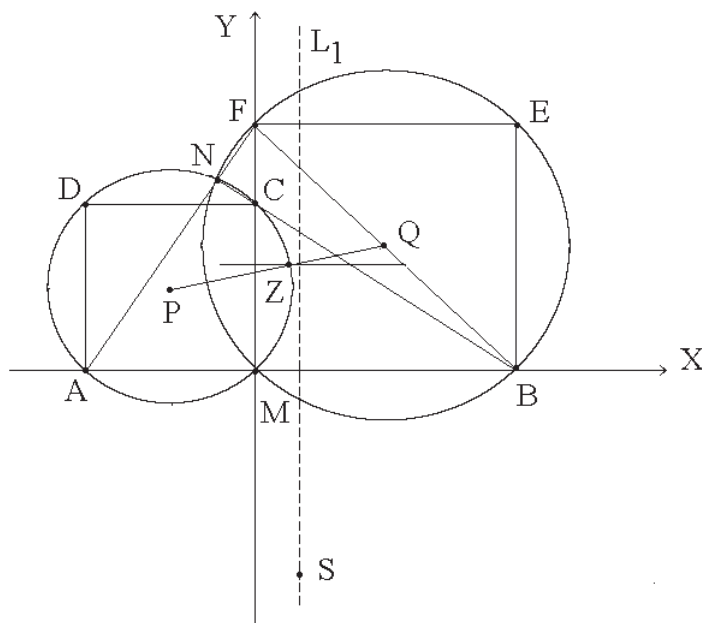
$$\begin{aligned} \text{จาก (5) และ (6) จะได้ } a^2 b^2 &= c^2 \left(\frac{1 - \cos \theta}{2} \right) c^2 \left(\frac{1 + \cos \theta}{2} \right) \\ &= \frac{c^4}{4} (1 - \cos^2 \theta) \\ &= \frac{c^4}{4} \sin^2 \theta \\ ab &= \frac{c^2}{2} \sin \theta \\ \sin \theta &= \frac{2ab}{c^2} \end{aligned}$$

จาก (1) จะได้ $c^2 = 4ab$ เพราะฉะนั้น $\sin \theta = \frac{1}{2}$

เพราะฉะนั้น $\theta = \frac{\pi}{6}, \frac{5\pi}{6}$

□

5. แนวคิด

รูปที่ 1959.5.1

แบบที่ 1 5.1 ให้ $AM = a$ และ $MB = b$

ให้ แกน X ทับด้าน AB แกน Y ทับด้าน MF และ M เป็นจุดกำเนิด

เพราะฉะนั้นจะได้พิกัด $M(0, 0)$, $A(-a, 0)$, $C(0, a)$, $D(-a, a)$, $B(b, 0)$, $E(b, b)$, $F(0, b)$

เพราะว่า $\square AMCD$, $\square MBEF$ เป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส

และ Cir_{AMCD} , Cir_{MBEF} เป็นวงกลมล้อมรอบ $\square AMCD$, $\square MBEF$ ตามลำดับ

เพราะฉะนั้น MD , BF เป็นเส้นผ่านศูนย์กลางของวงกลม Cir_{AMCD} , Cir_{MBEF} ตามลำดับ

เพราะฉะนั้นพิกัด P, Q คือ $P(-\frac{a}{2}, \frac{a}{2})$ และ $Q(\frac{b}{2}, \frac{b}{2})$

$$\text{รัศมีของวงกลม } \text{Cir}_{AMCD} = |MP| = \sqrt{\left(-\frac{a}{2}\right)^2 + \left(\frac{a}{2}\right)^2} = \sqrt{\frac{a^2}{2}}$$

$$\text{รัศมีของวงกลม } \text{Cir}_{MBEF} = |MQ| = \sqrt{\left(\frac{b}{2}\right)^2 + \left(\frac{b}{2}\right)^2} = \sqrt{\frac{b^2}{2}}$$

$$\text{สมการวงกลม } \text{Cir}_{AMCD} \text{ คือ } \left(x + \frac{a}{2}\right)^2 + \left(y - \frac{a}{2}\right)^2 = \frac{a^2}{2} \text{ หรือ } x^2 + ax + y^2 - ay = 0 \quad \dots (1)$$

$$\text{สมการวงกลม } \text{Cir}_{MBEF} \text{ คือ } \left(x - \frac{b}{2}\right)^2 + \left(y - \frac{b}{2}\right)^2 = \frac{b^2}{2} \text{ หรือ } x^2 - bx + y^2 - by = 0 \quad \dots (2)$$

(1) - (2) จะได้

$$ax - ay + bx + by = 0$$

$$(a + b)x - (b - a) = 0$$

$$x = \left(\frac{a-b}{a+b}\right)y \quad \dots (3)$$

$$\text{จาก (1) และ (3) จะได้ } \left(\frac{a-b}{a+b}\right)^2 y^2 + a\left(\frac{a-b}{a+b}\right)y + y^2 - ay = 0 \quad \dots (4)$$

เพราะว่า Cir_{AMCD} , Cir_{MBEF} ตัดกันที่ M และอีกหนึ่งจุดในควอดรนต์ที่ 2 เพราะฉะนั้นเราสนใจกรณี $y \neq 0$

$$\text{เพราะฉะนั้นจาก (4) จะได้ } \left(\frac{a-b}{a+b}\right)^2 y + a\left(\frac{a-b}{a+b}\right) + y - a = 0$$

$$y\left(\frac{a^2 - 2ab + b^2}{(a+b)^2} + 1\right) = a - a\left(\frac{a-b}{a+b}\right)$$

$$y\left(\frac{(a^2 - 2ab + b^2) + (a^2 + 2ab + b^2)}{(a+b)^2}\right) = \frac{a(a+b) - a(a-b)}{a+b}$$

$$y\left(\frac{2a^2 + 2b^2}{(a+b)^2}\right) = \frac{2ab}{a+b}$$

$$y = \frac{ab(a+b)}{a^2 + b^2}$$

แทนค่า $y = \frac{ab(a+b)}{a^2 + b^2}$ ใน (3) จะได้ $x = \left(\frac{a-b}{a+b}\right)y = \left(\frac{a-b}{a+b}\right)\frac{ab(a+b)}{a^2 + b^2} = \frac{ab(a-b)}{a^2 + b^2}$

เพราะฉะนั้นพิกัด N คือ $N\left(\frac{ab(a-b)}{a^2 + b^2}, \frac{ab(a+b)}{a^2 + b^2}\right)$

เพราะว่า $A(-a, 0)$, $F(0, b)$

เพราะฉะนั้น ความชัน $AN = \frac{\frac{ab(a+b)}{a^2 + b^2} - 0}{\frac{ab(a-b)}{a^2 + b^2} + a} = \frac{b(a+b)}{b(a-b) + a^2 + b^2} = \frac{b(a+b)}{a(a+b)} = \frac{b}{a}$

และ ความชัน $AF = \frac{b-0}{0+a} = \frac{b}{a}$

เพราะว่า ความชัน $AN =$ ความชัน AF เพราะฉะนั้น A, N, F อยู่บนเส้นตรงเดียวกัน

เพราะว่า $B(b, 0)$, $C(0, a)$ เพราะฉะนั้น

ความชัน $BN = \frac{\frac{ab(a+b)}{a^2 + b^2} - 0}{\frac{ab(a-b)}{a^2 + b^2} - b} = \frac{ab(a+b)}{ab(a-b) - b(a^2 + b^2)} = \frac{a(a+b)}{a(a-b) - (a^2 + b^2)} = \frac{a(a+b)}{-b(a+b)} = -\frac{a}{b}$

และ ความชัน $BC = \frac{a-0}{0-b} = -\frac{a}{b}$

เพราะว่า ความชัน $BN =$ ความชัน BC เพราะฉะนั้น B, C, N อยู่บนเส้นตรงเดียวกัน

เพราะว่า ถ้า N' เป็นจุดตัดของเส้นตรงที่ผ่าน AF และ BC แล้ว N และ N' เป็นจุดเดียวกัน

5.2 ให้เส้นตรง L_1 เป็นเส้นตรงที่แบ่งครึ่งและตั้งฉากกับ AB

เพราะว่าพิกัด $A(-a, 0)$ และ $B(b, 0)$ เพราะฉะนั้นสมการเส้นตรง L_1 คือ $x = \frac{b-a}{2}$ ... (5)

เพราะว่าพิกัด $M(0, 0)$ และ $N\left(\frac{ab(a-b)}{a^2 + b^2}, \frac{ab(a+b)}{a^2 + b^2}\right)$

ให้ L_{MN} เป็นเส้นตรงที่ผ่านจุด M, N เพราะฉะนั้นสมการเส้นตรง L_{MN} คือ $y = \left(\frac{a+b}{a-b}\right)x$ ... (6)

จาก (5) และ (6) จะได้เส้นตรง L_1 และ เส้นตรง L_{MN} ตัดกันที่จุด $S\left(\frac{b-a}{2}, -\frac{a+b}{2}\right)$

เพราะว่า $a + b = AB$ เป็นค่าคงตัวที่โจทย์กำหนดมาให้

เพราะฉะนั้น $S\left(\frac{b-a}{2}, -\frac{a+b}{2}\right)$ เป็นจุดคงที่ซึ่งอยู่บนเส้นตรงที่ผ่าน MN ทุกตำแหน่งของจุด M บน AB

5.3 ให้ $Z(x, y)$ เป็นจุดกึ่งกลางระหว่าง P, Q

เพราะว่าพิกัด $P\left(-\frac{a}{2}, \frac{a}{2}\right)$ และ $Q\left(\frac{b}{2}, \frac{b}{2}\right)$ เพราะฉะนั้นพิกัด Z คือ $(x, y) = \left(\frac{b-a}{4}, \frac{a+b}{4}\right)$

เพราะว่า $a + b$ เป็นค่าคงตัวที่โจทย์กำหนดมาให้ เพราะฉะนั้น $a + b$ เป็นค่าคงตัว

เพราะฉะนั้นทางเดินของจุดกึ่งกลางของ PQ อยู่บนเส้นตรง $y = \frac{a+b}{4}$ และ x อยู่บนช่วง $\left[-\frac{a+b}{2}, \frac{a+b}{2}\right]$

5.3 ให้ Z เป็นจุดกึ่งกลางของ PQ

ให้ P', Q', Z' เป็นจุดบน AB และ $PP' \perp AB, QQ' \perp AB$ และ $ZZ' \perp AB$

เพราะฉะนั้น PP', ZZ' และ QQ' ขนานกัน และ P' เป็นจุดกึ่งกลาง AM และ Q' เป็นจุดกึ่งกลาง MB

เพราะว่า P เป็นจุดศูนย์กลางของวงกลมล้อมรอบสี่เหลี่ยมจัตุรัส $AMCD$

$$\text{เพราะฉะนั้น } PP' = AP' = P'M = \frac{1}{2}AM \quad \dots (8)$$

$$\text{ในทำนองเดียวกันจะได้ } Q'Q = MQ' = Q'B = \frac{1}{2}MB \quad \dots (9)$$

เพราะว่า PP' และ QQ' ขนานกัน เพราะฉะนั้น $\square PP'Q'Q$ เป็นสี่เหลี่ยมคางหมู

ให้ $P'(-x, 0), Z'(0, 0), Q'(x, 0), P(-x, y_1), Z(0, y), Q(x, y_2)$

เพราะว่า Z เป็นจุดกึ่งกลาง PQ เพราะฉะนั้นพิกัด Z คือ $Z(0, \frac{y_1 + y_2}{2})$

$$\begin{aligned} \text{เพราะฉะนั้น } ZZ' &= \frac{y_1 + y_2}{2} \\ &= \frac{1}{2}(y_1 + y_2) \\ &= \frac{1}{2}(PP' + QQ') \\ &= \frac{1}{2}\left(\frac{1}{2}AM + \frac{1}{2}MB\right) && \text{(จาก (7) และ (8))} \\ &= \frac{1}{4}(AM + MB) \\ &= \frac{1}{4}(AB) \end{aligned}$$

เพราะว่า $\frac{1}{4}(AB)$ เป็นค่าคงตัว

เพราะฉะนั้นระยะทางจากจุด Z มายัง AB เป็นค่าคงตัวและมีค่าเท่ากับ $\frac{1}{4}(AB)$

เพราะว่า ถ้า $M = A$ แล้ว $P' = A$ และ $AQ' = \frac{AB}{2}$

$$\text{เพราะฉะนั้น } AZ' = \frac{1}{4}(AB)$$

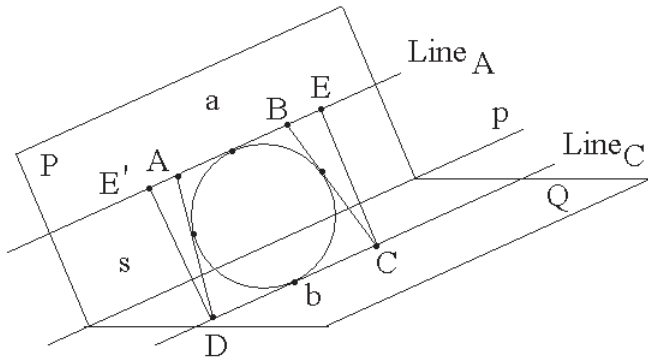
และ ถ้า $M = B$ แล้ว $Q' = B$ และ $P'B = \frac{AB}{2}$

$$\text{เพราะฉะนั้น } Z'B = \frac{1}{4}(AB)$$

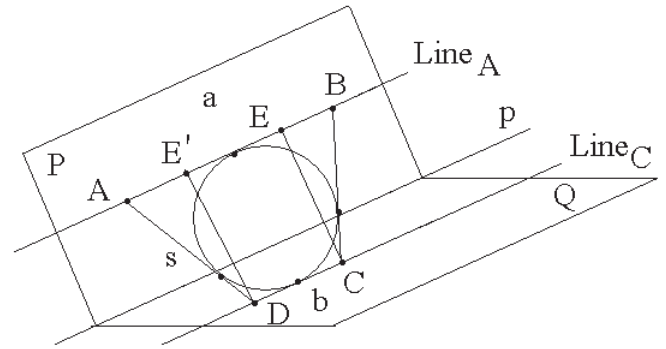
เพราะฉะนั้นทางเดินของจุด Z คือ

ส่วนของเส้นตรงที่ยาวเท่ากับ $\frac{1}{2}(AB)$ ขนานกับ AB และ ห่างจาก AB เป็นระยะ $\frac{1}{4}(AB)$ □

6. แนวคิด

รูปที่ 1959.6.1.1

รูปที่ 1959.6.1.2

พิจารณาเงื่อนไขที่จำเป็นก่อนเข้าสู่ขั้นตอนการสร้าง

1. ถ้า $\square ABCD$ มีวงกลมแนบใน แล้ว $AB + CD = AD + BC$

หมายเหตุ ดูการพิสูจน์จากทฤษฎีบท 8.6 คณิตศาสตร์ปริญ เล่มที่ 31 โลกตรีโกณมิติ หน้า 240

2. เพราะว่า $\square ABCD$ รูปสี่เหลี่ยมคางหมูหน้าจั่ว และ AB ขนานกับ CD เพราะฉะนั้น $AD = BC$

ให้ $AB = a$, $CD = b$ และ $s = AD = BC$ เพราะฉะนั้น $a + b = 2s$ หรือ $s = \frac{1}{2}(a + b)$ ... (1)

3. เพราะว่า AB ขนานกับ CD และ AB อยู่บนระนาบ P และ CD อยู่บนระนาบ Q

เพราะฉะนั้น AB และ CD ต้องขนานกับเส้นตรง p ซึ่งเป็นรอยตัดของระนาบ P และระนาบ Q

4. เมื่อ E เป็นจุดบนเส้นตรงที่ผ่าน AB และ $CE \perp AB$

ให้ E' เป็นจุดบนเส้นตรงที่ผ่าน AB และ $DE' \perp AB$

เพราะว่า $\square ABCD$ รูปสี่เหลี่ยมคางหมูหน้าจั่ว เพราะฉะนั้น $CE = DE'$ และ $BE = AE'$ ... (2)

กรณีที่ 4.1 $a < b$ (รูปที่ 1959.6.1.1)

เพราะว่า $b = CD = E'A + AB + BE$

$$= BE + a + BE \quad (\text{จาก (2)})$$

$$= a + 2BE$$

$$\text{เพราะฉะนั้น } BE = \frac{1}{2}(b - a)$$

$$AE = AB + BE = a + BE = a + \frac{1}{2}(b - a) = \frac{1}{2}(a + b) = s$$

กรณีที่ 4.2 $a > b$ (รูปที่ 1959.6.1.2)

เพราะว่า $b = CD = AB - BE - AE'$

$$= AB - BE - BE \quad (\text{จาก (2)})$$

$$= a - 2BE$$

$$\text{เพราะฉะนั้น } BE = \frac{1}{2}(a - b)$$

$$AE = a - BE = a - \frac{1}{2}(a - b) = \frac{1}{2}(a + b) = s$$

จากทั้งสองกรณีจะได้ $AE = s$

... (3)

หมายเหตุ กรณี $a = b$ จะได้ $\square ABCD$ มีวงกลมแนบใน ก็ต่อเมื่อ $\square ABCD$ เป็นสี่เหลี่ยมจัตุรัส

ขั้นตอนการสร้างรูปสี่เหลี่ยมคางหมูหน้าจั่ว $\square ABCD$ (AB ขนานกับ CD) และมีวงกลมแนบใน $\square ABCD$ โดยที่ B เป็นจุดบนระนาบ P และ D เป็นจุดบนระนาบ Q

1. บนระนาบ P เขียนเส้นตรง $Line_A$ ผ่านจุด A และขนานกับเส้นตรง p
บนระนาบ Q เขียนเส้นตรง $Line_C$ ผ่านจุด C และขนานกับเส้นตรง p
2. จากจุด C ลากเส้นตรงตั้งฉากกับเส้นตรง $Line_C$ และไปตัดกับเส้นตรง $Line_A$ ที่จุด E
3. เขียนวงกลมจุดศูนย์กลาง C และมีรัศมีเท่ากับ AE ตัดเส้นตรง $Line_A$ ที่จุด B
4. เขียนวงกลมจุดศูนย์กลาง A และมีรัศมีเท่ากับ AE ตัดเส้นตรง $Line_C$ ที่จุด D

เพราะฉะนั้น $AD = BC = AE$

... (4)

เพราะฉะนั้น $\square ABCD$ เป็นรูปสี่เหลี่ยมคางหมูหน้าจั่ว

สมมติ $CE > AE$

จาก (3) และ $CE > AE$ จะได้ $CE > s$ เพราะว่า $BC = s$ (จาก (1)) เพราะฉะนั้น $CE > s = BC$

เพราะว่า CE เป็นระยะตั้งฉาก เพราะฉะนั้น $CE \leq BC$ ขัดแย้งกับ $CE > BC$

เพราะฉะนั้นที่สมมติ $CE > AE$ ไม่จริง

เพราะฉะนั้น $CE \leq AE$

กรณีที่ 1 $CE = AE$

เพราะฉะนั้น $CE = AE = s = BC$ (จาก (1) และ (3)) เพราะฉะนั้น CE, BC เป็นเส้นตรงเดียวกัน

เพราะฉะนั้น $BC \perp AB$

เพราะฉะนั้น $\square ABCD$ เป็นสี่เหลี่ยมจัตุรัส เพราะฉะนั้น $\square ABCD$ จะมีวงกลมแนบใน

กรณีที่ 2 $CE < AE$

จาก (3) จะได้ $CE < s$ ให้ M_{AB} เป็นจุดกึ่งกลางด้าน AB และ M_{CD} เป็นจุดกึ่งกลางด้าน CD

ให้ M เป็นจุดกึ่งกลางด้าน $M_{AB}M_{CD}$

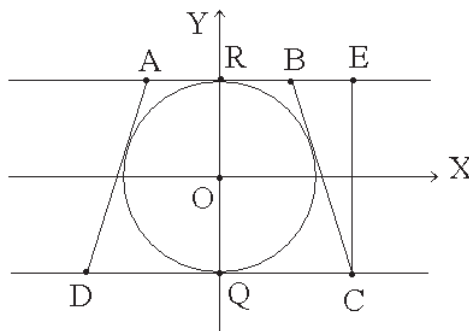
เขียนวงกลมจุดศูนย์กลางที่จุด M และมีรัศมี $= \frac{1}{2}CE$ จะได้วงกลมแนบใน $\square ABCD$ (บทช่วย 1) $\square$

บทช่วย 1 กำหนดให้ $\square ABCD$ เป็นรูปสี่เหลี่ยมคางหมูหน้าจั่วมี AB ขนานกับ CD

$AB = a, CD = b, BC = AD = s = \frac{1}{2}(a + b)$ และ $CE \perp AE$

ให้ R เป็นจุดกึ่งกลางด้าน AB และ Q เป็นจุดกึ่งกลางด้าน CD และ O เป็นจุดกึ่งกลางด้าน RQ

จะได้วงกลมจุดศูนย์กลาง O และมีรัศมี $r = \frac{\sqrt{ab}}{2}$ เป็นวงกลมแนบใน $\square ABCD$

รูปที่ 1959.6.2

ข้อพิสูจน์ให้ O เป็นจุดกำเนิด แกน Y ทับด้าน RQ เพราะฉะนั้น $RE = QC = \frac{DC}{2} = \frac{b}{2}$

เพราะฉะนั้น $BE = RE - RB = \frac{b}{2} - \frac{a}{2} = \frac{1}{2}(b - a) = \frac{1}{2}(b + a) - a = s - a$

เพราะว่า $s = \frac{1}{2}(a + b)$ เพราะฉะนั้น $2s - a = b$

เพราะว่า $\triangle BEC$ เป็นสามเหลี่ยมมุมฉาก

เพราะฉะนั้น $EC^2 = BC^2 - BE^2 = s^2 - (s - a)^2 = (s - (s - a))(s + (s - a)) = a(2s - a) = ab$

เพราะฉะนั้น $EC = \sqrt{ab}$

เพราะว่า $RQ = CE$ และ O เป็นจุดกึ่งกลาง RQ เพราะฉะนั้น $RO = OQ = \frac{\sqrt{ab}}{2}$

เพราะฉะนั้นพิกัด B, C คือ $B(\frac{a}{2}, \frac{\sqrt{ab}}{2}), C(\frac{b}{2}, -\frac{\sqrt{ab}}{2})$

ให้ Cir_1 เป็นวงกลมจุดศูนย์กลาง O รัศมี $\frac{\sqrt{ab}}{2}$ ... (1)

เพราะฉะนั้น วงกลม Cir_1 สัมผัสด้าน AB และ CD

ให้ $Line_{BC}$ เป็นเส้นตรงที่ผ่าน B, C

เพราะฉะนั้น $Line_{BC}$ มีสมการเป็น
$$\frac{y - \frac{\sqrt{ab}}{2}}{x - \frac{a}{2}} = \frac{-\frac{\sqrt{ab}}{2} - \frac{\sqrt{ab}}{2}}{\frac{b}{2} - \frac{a}{2}}$$

เพราะฉะนั้น $(2y - \sqrt{ab})(b - a) = -2\sqrt{ab}(2x - a)$

$$4\sqrt{ab}x + 2(b - a)y - \sqrt{ab}(b - a) - 2a\sqrt{ab} = 0$$

$$4\sqrt{ab}x + 2(b - a)y - \sqrt{ab}(a + b) = 0$$

ระยะห่างระหว่างจุด O กับเส้นตรง $Line_{BC}$ เท่ากับ
$$\frac{|\sqrt{ab}(a + b)|}{\sqrt{(4\sqrt{ab})^2 + (2(b - a))^2}}$$
 ... (2)

เพราะว่า
$$\begin{aligned} (4\sqrt{ab})^2 + (2(b - a))^2 &= 16ab + 4b^2 - 8ab + 4a^2 \\ &= 4a^2 + 8ab + 4b^2 \\ &= 4(a + b)^2 \end{aligned}$$

เพราะฉะนั้น
$$\frac{|a + b|}{\sqrt{(4\sqrt{ab})^2 + (2(b - a))^2}} = \frac{1}{2}$$

$$\frac{|\sqrt{ab}(a + b)|}{\sqrt{(4\sqrt{ab})^2 + (2(b - a))^2}} = \frac{\sqrt{ab}}{2} \quad \dots (3)$$

จาก (1), (2) และ (3) จะได้วงกลม Cir_1 สัมผัสด้าน BC

ในทำนองเดียวกันจะได้วงกลม Cir_1 สัมผัสด้าน AD

เพราะฉะนั้นวงกลม Cir_1 เป็นวงกลมแนบในรูปสี่เหลี่ยมคางหมูหน้าจั่ว $\square ABCD$ □

The Second International Mathematical Olympiad

Bucharest – Sinaia, Romania

18 – 25 July 1960

Day I

1. จงหาจำนวนเต็มบวก 3 หลัก N โดยที่ $11 \mid N$ และ $\frac{N}{11}$ เท่ากับผลบวกกำลังสองของตัวเลขหลักของ N
2. จงหาเซตคำตอบของอสมการ $\frac{4x^2}{(1-\sqrt{1+2x})^2} < 2x + 9$
3. กำหนดให้ $\triangle ABC$ เป็นสามเหลี่ยมมุมฉาก โดยมี BC เป็นด้านตรงข้ามมุมฉาก และ $BC = a$
ให้ n เป็นจำนวนเต็มบวกคี่และแบ่งด้าน BC ออกเป็นส่วนของเส้นตรง n ส่วนเท่าๆ กัน
ให้ส่วนของเส้นตรง (ที่ถูกแบ่งแล้ว) ซึ่งอยู่กึ่งกลาง BC รองรับมุมที่จุดยอด A เท่ากับ α
ให้ h เป็นความสูงของ $\triangle ABC$ จากจุด A มายังฐาน BC
จงแสดงว่า $\tan \alpha = \frac{4nh}{(n^2-1)a}$

Day II

4. จงสร้างรูปสามเหลี่ยม ABC เมื่อกำหนดค่าของความยาวของส่วนสูงที่ลากจากจุดยอด A และ B
ไปยังด้านตรงข้ามและความยาวของเส้นมัธยฐานที่ลากจากจุด A ไปยัง BC
5. กำหนดให้ ลูกบาศก์ $ABCD A'B'C'D'$ โดยที่ A' อยู่เหนือ A และ B' อยู่เหนือ B และ C' อยู่เหนือ C
และ D' อยู่เหนือ D
ให้ X อยู่บนส่วนเส้นตรง AC และ Y อยู่บนส่วนเส้นตรง $B'D'$
  - 5.1 จงหาทางเดินของจุด P ซึ่งเป็นจุดกึ่งกลางของ XY
  - 5.2 จงหาทางเดินของจุด Z ซึ่งเป็นจุดบนส่วนเส้นตรง XY และ $ZY = 2XZ$
6. กรวยกลมตรง (A cone of revolution) มีทรงกลมบรรจุในโดยที่ผิวของทรงกลมสัมผัสผิวข้างของกรวย
และฐานของกรวยพอดี ทรงกระบอกที่ล้อมรอบทรงกลมข้างต้นพอดีและวางบนฐานเดียวกับกรวย
ให้ V_1 เป็นปริมาตรของกรวย และ V_2 เป็นปริมาตรของทรงกระบอก
  - 6.1 จงแสดงว่า $V_1 \neq V_2$
  - 6.2 จงหาค่าต่ำสุดของ $\frac{V_1}{V_2}$ และหาขนาดมุมที่ฐานของกรวย
7. กำหนดให้ $\square ABCD$ เป็นรูปสี่เหลี่ยมคางหมูหน้าจั่ว (isosceles trapezoid) โดยมี AB ขนานกับ CD
ให้ $AB = a$ และ $CD = c$ และระยะตั้งฉากจาก A มายัง CD มีค่าเท่ากับ h
จงหาจุด X ทั้งหมดบนแกนสมมาตรของ $\square ABCD$ ที่ทำให้ $\angle BXC = \angle AXD = 90^\circ$
และจงหาระยะทางจากจุด X ไปยัง AB และ CD และหาเงื่อนไขที่ทำให้จุด X หาได้
หมายเหตุ รูปสี่เหลี่ยมคางหมูหน้าจั่ว (isosceles trapezoid) คือรูปสี่เหลี่ยมคางหมูซึ่งด้านที่ไม่ขนานกัน
มีความยาวเท่ากัน

The Second International Mathematical Olympiad Solutions

Bucharest – Sinaia, Romania, 18 – 25 July 1960

1. แนวคิด เพราะว่า N เป็นจำนวนเต็มบวก 3 หลัก เพราะฉะนั้น $\frac{N}{11}$ เป็นจำนวนเต็มบวก 2 หลัก

ให้ $\frac{N}{11} = (ab)_{10}$ เมื่อ a, b เป็นเลขโดด $0, 1, \dots, 9$ เพราะฉะนั้น $\frac{N}{11} = (ab)_{10} = 10a + b \quad \dots (1)$

กรณีที่ 1 $0 < a + b \leq 9$

$$N = 11(10a + b) = 110a + 11b = 100a + 10a + 10b + b = 100a + 10(a + b) + b = (a(a + b)b)_{10}$$

เพราะว่า $\frac{N}{11}$ เท่ากับผลบวกกำลังสองของตัวเลขทุกหลักของ N และ $N = (a(a + b)b)_{10}$

$$\text{เพราะฉะนั้น } 10a + b = \frac{N}{11} = a^2 + (a + b)^2 + b^2 = 2a^2 + 2ab + 2b^2 \quad \dots (2)$$

$$\text{เพราะฉะนั้น } b = 2a^2 + 2ab + 2b^2 - 10a$$

$$\text{เพราะฉะนั้น } b = 2a(a - 5) + 2ab + 2b^2 \quad \dots (3)$$

$$\text{เพราะฉะนั้น } 2 \mid b \text{ ให้ } x \text{ เป็นจำนวนเต็มบวกที่ทำให้ } b = 2x \quad \dots (4)$$

$$\text{เพราะฉะนั้นจาก (3) และ (4) จะได้ } x = a(a - 5) + 2ax + 4x^2$$

เพราะว่า $a(a - 5)$ เป็นเลขคู่ เพราะฉะนั้น $a(a - 5) + 2ax + 4x^2$ เป็นเลขคู่

เพราะฉะนั้น x เป็นเลขคู่ เพราะฉะนั้น $4 \mid 2x$ เพราะว่า $b = 2x$ และ $4 \mid 2x$ เพราะฉะนั้น $4 \mid b$

เพราะว่า b เป็นเลขโดด และ $4 \mid b$ เพราะฉะนั้น b มีค่าที่เป็นไปได้ 3 ค่าคือ $0, 4, 8$

เพราะฉะนั้น $b = 0, 4, 8$

$$\text{กรณีที่ 1.1 } b = 0 \quad \text{จาก (3) และ } a > 0 \text{ จะได้ } a = 5 \text{ เพราะฉะนั้น } N = (a(a + b)b)_{10} = 550$$

$$\text{กรณีที่ 1.2 } b = 4 \quad \text{จาก (3) จะได้ } 4 = 2a(a - 5) + 8a + 32$$

$$4 = 2a^2 - 10a + 8a + 32$$

$$0 = a^2 - a + 14$$

$$a(a - 1) = -(2)(7)$$

เพราะว่า a เป็นเลขโดด เพราะฉะนั้นไม่มี a ที่ทำให้ $a(a - 1) = -(2)(7)$

เพราะฉะนั้น $b = 4$ ไม่ได้

$$\text{กรณีที่ 1.3 } b = 8 \quad \text{เพราะว่า } 0 < a + b \leq 9 \text{ เพราะฉะนั้น } a = 0, 1$$

จาก (3) $b = 8$ และ $a = 0$ ไม่ได้

จาก (3) $b = 8$ และ $a = 1$ ไม่ได้

กรณีที่ 2 $9 < a + b$

$$N = 11(10a + b) = 110a + 11b = 100a + 10a + 10b + b = 100a + 10(a + b) + b$$

$$= 100a + 10(10 + (a + b - 10)) + b$$

$$= 100a + 100 + 10(a + b - 10) + b$$

$$= 100(a + 1) + 10(a + b - 10) + b$$

$$= ((a + 1)(a + b - 10)b)_{10} \quad \dots (5)$$

เพราะว่า $\frac{N}{11}$ เท่ากับผลบวกกำลังสองของตัวเลขทุกหลักของ N

เพราะฉะนั้นจาก (1) และ (5) จะได้ $10a + b = (a + 1)^2 + (a + b - 10)^2 + b^2$

$$2a^2 + 2ab + 2b^2 - 28a - 21b + 101 = 0$$

$$2a^2 + 2ab + 2b^2 - 28a = 21b - 101$$

... (6)

เพราะฉะนั้น $21b - 101$ ต้องเป็นเลขคู่ เพราะฉะนั้น b ต้องเป็นเลขคี่

ให้ y เป็นจำนวนเต็มบวกที่ทำให้ $b = 2y + 1$ แทนค่า $b = 2y + 1$ ใน (6) จะได้

$$2a^2 + 2a(2y + 1) + 2(2y + 1)^2 - 28a = 21(2y + 1) - 101 = 42y - 80$$

$$a^2 + 2ay + 4y^2 - 13a - 17y + 41 = 0$$

$$a^2 - 13a = 17y - 2ay - 4y^2 - 41$$

$$a(a - 13) = 17y - 2ay - 4y^2 - 41$$

เพราะว่า $a(a - 13)$ เป็นเลขคู่ เพราะฉะนั้น $17y - 2ay - 4y^2 - 41$ เป็นเลขคู่

เพราะว่า $-2ay - 4y^2$ เป็นเลขคู่ เพราะฉะนั้น $17y - 41$ เป็นเลขคู่ เพราะฉะนั้น y ต้องเป็นเลขคี่

เพราะฉะนั้น $y = 1, 3, 5, 7, 9$

เพราะฉะนั้น $2y + 1 = 3, 7, 11, 15, 19$

เพราะว่า $b = 2y + 1$ และ b เป็นเลขโดด เพราะฉะนั้น $b = 3, 7$

กรณีที่ 2.1 $b = 3$ จาก (6) จะได้ $2a^2 + 6a + 18 - 28a = 63 - 101$

$$2a^2 - 22a + 56 = 0$$

$$a^2 - 11a + 28 = 0$$

$$(a - 4)(a - 8) = 0$$

$$a = 4, 8$$

เพราะว่า $9 < a + b$ เพราะฉะนั้น $a = 8$ เพราะฉะนั้น $N = (a(a + b)b)_{10} = 803$

กรณีที่ 2.2 $b = 7$ จาก (6) จะได้ $2a^2 + 14a + 98 - 28a = 147 - 101$

$$2a^2 - 14a + 52 = 0$$

$$a^2 - 7a + 26 = 0$$

$$a(a - 7) = -(2)(13)$$

เพราะว่า a เป็นเลขโดด เพราะฉะนั้นไม่มี a ที่ทำให้ $a(a - 7) = -(2)(13)$ เพราะฉะนั้น $b = 7$ ไม่ได้

สรุป $N = 550, 803$

แบบที่ 2 ให้ $N = (htu)_{10} = 100h + 10t + u$ เมื่อ h, t, u เป็นเลขโดด

... (1)

เพราะว่า $\frac{N}{11}$ เท่ากับผลบวกกำลังสองของตัวเลขหลักของ N

$$\text{เพราะฉะนั้น } N = 11(h^2 + t^2 + u^2)$$

... (2)

$$N = 100h + 10t + u = (99 + 1)h + (11 - 1)t + u = (99h + 11t) + (h - t + u)$$

... (3)

$$\text{จาก (1), (2) และ (3) จะได้ } (99h + 11t) + (h - t + u) = 11(h^2 + t^2 + u^2)$$

... (4)

เพราะว่า $11 \mid N$ และ $11 \mid (99h + 11t)$ เพราะฉะนั้น $11 \mid (h - t + u)$

เพราะว่า h, t, u เป็นเลขโดด เพราะฉะนั้น $-9 \leq h - t + u \leq 18$

เพราะฉะนั้น $h - t + u = 0$ หรือ 11

กรณีที่ 1 $h - t + u = 0$

จาก (4) จะได้ $(99h + 11t) + (0) = 11(h^2 + t^2 + u^2)$

แทนค่า $t = h + u$ จะได้ $(99h + 11(h + u)) + (0) = 11(h^2 + (h + u)^2 + u^2)$

เพราะฉะนั้น $10h + u = 2(h^2 + hu + u^2)$ ... (5)

เพราะฉะนั้น $10h + u$ ต้องเป็นเลขคู่ เพราะฉะนั้น u ต้องเป็นเลขคู่ ... (6)

จาก (5) จะได้ $2h^2 + (2u - 10)h + 2u^2 - u = 0$

เพราะว่า $2h^2 + (2u - 10)h + 2u^2 - u = 0$ มีรากเป็นจำนวนเต็มบวก h

เพราะฉะนั้นค่า discriminant $(2u - 10)^2 - 4(2)(2u^2 - u)$ ต้องเป็นกำลังสองสมบูรณ์

เพราะว่า $(2u - 10)^2 - 4(2)(2u^2 - u) = 4(25 - 8u - 3u^2)$

เพราะฉะนั้น ถ้า $u \geq 2$ แล้ว $25 - 8u - 3u^2 < 0$ เพราะฉะนั้น $u = 0$

เพราะว่า $h - t + u = 0$ เพราะฉะนั้น $h = t$

จาก (5) จะได้ $10h = 2h^2$ เพราะฉะนั้น $h = 5$

เพราะฉะนั้น $h = 5, t = 5$ และ $u = 0$ เพราะฉะนั้น $N = (htu)_{10} = 550$

กรณีที่ 2 $h - t + u = 11$

เพราะฉะนั้น $t = h + u - 11$ ... (7)

จาก (4) จะได้ $(99h + 11t) + (11) = 11(h^2 + t^2 + u^2)$

$$(9h + t) + 1 = h^2 + t^2 + u^2$$

$$9h + (h + u - 11) + 1 = h^2 + (h + u - 11)^2 + u^2 \quad (\text{จาก (7)})$$

$$10h + u - 10 = 2(h^2 + hu + u^2 - 11(h + u)) + 121 \quad \dots (8)$$

เพราะฉะนั้น $10h + u - 10$ เป็นเลขคี่ เพราะฉะนั้น u ต้องเป็นเลขคี่ เพราะฉะนั้น $u \in \{1, 3, 5, 7, 9\}$

จาก (8) จะได้ $2h^2 + (2u - 32)h + 2u^2 - 23u + 131 = 0$

เพราะว่า $2h^2 + (2u - 32)h + 2u^2 - 23u + 131 = 0$ มีรากเป็นจำนวนเต็มบวก h

เพราะฉะนั้นค่า discriminant $(2u - 32)^2 - 4(2)(2u^2 - 23u + 131)$ ต้องเป็นกำลังสองสมบูรณ์

เพราะว่า $(2u - 32)^2 - 4(2)(2u^2 - 23u + 131) = 4(-3u^2 + 14u - 6)$

เพราะฉะนั้น $(-3u^2 + 14u - 6)$ ต้องเป็นกำลังสองสมบูรณ์

เพราะว่า $u \in \{1, 3, 5, 7, 9\}$ และ $(-3u^2 + 14u - 6)$ ต้องเป็นกำลังสองสมบูรณ์ เพราะฉะนั้น $u = 3$

แทนค่า $u = 3$ ใน (8) จะได้ $10h + 3 - 10 = 2(h^2 + 3h + 9 - 11(h + 3)) + 121$

$$10h - 7 = 2(h^2 - 8h - 24) + 121$$

$$= 2h^2 - 16h - 48 + 121$$

$$2h^2 - 26h + 80 = 0$$

เพราะฉะนั้น $(h - 5)(h - 8) = 0$

เพราะฉะนั้น $h = 5, 8$

เพราะว่า ถ้า $h = 5$ แล้ว $t = h + u - 11 = 5 - 3 - 11 = -3$ เพราะฉะนั้น $h = 5$ ไม่ได้

เพราะฉะนั้น $h = 8$ เพราะฉะนั้น $t = h + u - 11 = 8 - 3 - 11 = 0$

เพราะว่า $h = 8, t = 0, u = 3$ เพราะฉะนั้น $N = (htu)_{10} = 803$

แบบที่ 3 เลข 3 หลักที่หารด้วย 11 ลงตัวคือ 110, 121, ... , 550, ... , 803, ... , 990 มีทั้งหมด 81 ตัว
หารด้วย 11 จะได้ $10, 11, \dots, 10, \dots, 73, \dots, 90$

โดยการแจกแจงจะได้ $N = 550, 803$

หมายเหตุ การทำแบบที่ 3 จะได้คะแนนเต็ม 7 คะแนน หรือ ได้รับรางวัล Best solution หรือไม่ □

2. แนวคิด เพราะว่าในโจทย์มีพจน์ $\frac{4x^2}{(1-\sqrt{1+2x})^2}$ เพราะฉะนั้น $1 + 2x \geq 0$ และ $x \neq 0$

เพราะฉะนั้น $-\frac{1}{2} \leq x$ และ $x \neq 0$ ... (1)

$$\begin{aligned} 2x + 9 &> \frac{4x^2}{(1-\sqrt{1+2x})^2} \\ &= \frac{4x^2}{(1-\sqrt{1+2x})^2} \frac{(1+\sqrt{1+2x})^2}{(1+\sqrt{1+2x})^2} \\ &= \frac{4x^2(1+\sqrt{1+2x})^2}{(1-(1+2x))^2} \\ &= \frac{4x^2(1+\sqrt{1+2x})^2}{4x^2} \\ &= 1 + 2\sqrt{1+2x} + (1+2x) \end{aligned} \quad \text{(จาก (1) } x \neq 0)$$

$$7 > 2\sqrt{1+2x}$$

$$49 > 4(1+2x)$$

$$1 + 2x < \frac{49}{4}$$

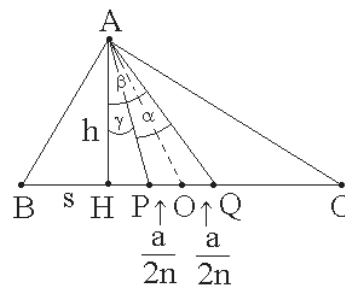
$$x < \frac{45}{8}$$

... (2)

จาก (1) และ (2) จะได้ $-\frac{1}{2} \leq x < \frac{45}{8}$ และ $x \neq 0$

เพราะฉะนั้น $\{x \mid \frac{4x^2}{(1-\sqrt{1+2x})^2} < 2x + 9\} = [-\frac{1}{2}, 0) \cup (0, \frac{45}{8})$ □

3. แนวคิด แบบที่ 1

รูปที่ 1960.3.1

ให้ $BC = a$, $\angle BAC = 90^\circ$, $\angle PAQ = \alpha$, $AH \perp BC$

ให้ $\angle HAQ = \beta$, $\angle HAP = \gamma$, $BH = s$ เพราะฉะนั้น $\alpha = \beta - \gamma$

ให้ O เป็นจุดกึ่งกลาง BC ให้ P, Q เป็นจุดบน BC โดยที่ $PQ = \frac{1}{n} BC$ และ O อยู่ระหว่าง PQ

เพราะฉะนั้น PQ เป็นส่วนเส้นตรงที่อยู่กึ่งกลาง BC

ให้ $h = AH$ เมื่อ AH เป็นความสูงของ $\triangle ABC$ จากจุด A มายังฐาน BC

เพราะว่าแบ่งเส้นตรง BC ออกเป็น n ส่วนเท่าๆ กัน และจุดกึ่งกลางของ BC คือจุด O อยู่บน PQ

$$\text{เพราะฉะนั้น } PO = OQ = \frac{1}{2} \left(\frac{BC}{n} \right) = \frac{a}{2n}$$

$$\text{ใน } \triangle AHQ \text{ จะได้ } \tan \beta = \tan \hat{H}AQ = \frac{HQ}{HA} = \frac{BO - BH + OQ}{h} = \frac{\frac{a}{2} - s + \frac{a}{2n}}{h} = \frac{a - 2s}{2h} + \frac{a}{2nh}$$

$$\text{ใน } \triangle AHP \text{ จะได้ } \tan \gamma = \tan \hat{H}AP = \frac{HP}{HA} = \frac{BO - BH - OP}{h} = \frac{\frac{a}{2} - s - \frac{a}{2n}}{h} = \frac{a - 2s}{2h} - \frac{a}{2nh}$$

$$\begin{aligned} \text{เพราะฉะนั้น } \tan \alpha &= \tan(\beta - \gamma) = \frac{\tan \beta - \tan \gamma}{1 + \tan \beta \tan \gamma} = \frac{\frac{a}{nh}}{1 + \left(\left(\frac{a - 2s}{2h} \right)^2 - \left(\frac{a}{2nh} \right)^2 \right)} \\ &= \frac{a}{nh} \left(\frac{1}{1 + \frac{1}{4n^2 h^2} (n^2 (a - 2s)^2 - a^2)} \right) = \frac{a}{nh} \left(\frac{4n^2 h^2}{4n^2 h^2 + n^2 (a^2 - 4as + 4s^2) - a^2} \right) \\ &= \frac{4nah}{4n^2 h^2 + a^2 (n^2 - 1) - 4n^2 s(a - s)} \quad \dots (1) \end{aligned}$$

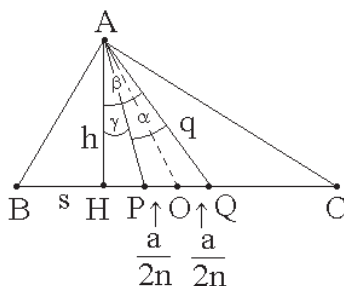
เพราะว่า $\triangle ABH$, $\triangle AHC$ เป็นสามเหลี่ยมคล้าย เพราะฉะนั้น $\frac{BH}{AH} = \frac{AH}{HC}$

เพราะว่า $BH = s$, $HC = a - s$, $AH = h$ เพราะฉะนั้น $\frac{s}{h} = \frac{h}{a - s}$

เพราะฉะนั้น $h^2 = s(a - s)$ แทนค่าใน (1) จะได้

$$\tan \alpha = \frac{4nah}{4n^2 h^2 + a^2 (n^2 - 1) - 4n^2 s(a - s)} = \frac{4nah}{4n^2 h^2 + a^2 (n^2 - 1) - 4n^2 h^2} = \frac{4nah}{a^2 (n^2 - 1)} = \frac{4nh}{(n^2 - 1)a}$$

แบบที่ 2 ให้ $p = AP$, $q = AQ$

รูปที่ 1960.3.2

เพราะว่า $\angle BAC = 90^\circ$ เพราะฉะนั้น O เป็นจุดศูนย์กลางวงกลมล้อมรอบ $\triangle ABC$ และ $OB = OC = OA = \frac{a}{2}$

ในทำนองเดียวกันกับแบบที่ 1 จะได้ $OP = OQ = \frac{a}{2n}$ และ $PQ = \frac{a}{n}$

ใน $\triangle AOP$ โดยกฎของโคไซน์

$$AP^2 = OA^2 + OP^2 - 2 OA OP \cos \hat{AOP}$$

$$(p)^2 = \left(\frac{a}{2} \right)^2 + \left(\frac{a}{2n} \right)^2 - 2 \left(\frac{a}{2} \right) \left(\frac{a}{2n} \right) \cos \hat{AOP}$$

$$p^2 = \frac{a^2}{4} + \frac{a^2}{4n^2} - \frac{a^2}{2n} \cos \hat{AOP} \quad \dots (1)$$

ใน $\triangle AOQ$ โดยกฎของโคไซน์

$$AQ^2 = OA^2 + OQ^2 - 2 OA OQ \cos \hat{AOQ}$$

$$(q)^2 = \left(\frac{a}{2} \right)^2 + \left(\frac{a}{2n} \right)^2 - 2 \left(\frac{a}{2} \right) \left(\frac{a}{2n} \right) \cos(180^\circ - \hat{AOP})$$

$$q^2 = \frac{a^2}{4} + \frac{a^2}{4n^2} + \frac{a^2}{2n} \cos \hat{AOP} \quad \dots (2)$$

$$(1) + (2) \text{ จะได้ } p^2 + q^2 = 2\left(\frac{a^2}{4} + \frac{a^2}{4n^2}\right) = \frac{a^2}{2} + \frac{a^2}{2n^2} = \frac{a^2(n^2+1)}{2n^2} \quad \dots (3)$$

$$\text{เพราะว่า } \text{พื้นที่ } \triangle APQ = \frac{1}{2} PQ \cdot AH = \frac{1}{2} \left(\frac{a}{n}\right)(h) = \frac{ah}{2n} \quad \dots (4)$$

$$\text{และ } \text{พื้นที่ } \triangle APQ = \frac{1}{2} AP \cdot AQ \sin \alpha = \frac{1}{2} pq \sin \alpha \quad \dots (5)$$

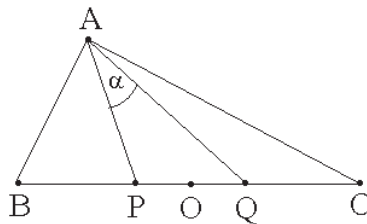
$$\text{เพราะฉะนั้นจาก (4) และ (5) จะได้ } \frac{ah}{2n} = \frac{1}{2} pq \sin \alpha \text{ เพราะฉะนั้น } \sin \alpha = \frac{ah}{pqn} \quad \dots (6)$$

$$\begin{aligned} \text{ใน } \triangle APQ \text{ โดยกฎของโคไซน์} \quad PQ^2 &= AP^2 + AQ^2 - 2 AP \cdot AQ \cos \alpha \\ \left(\frac{a}{n}\right)^2 &= (p)^2 + (q)^2 - 2(p)(q) \cos \alpha \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \text{เพราะฉะนั้น } \cos \alpha &= \frac{1}{2pq} \left(p^2 + q^2 - \frac{a^2}{n^2}\right) \\ &= \frac{1}{2pq} \left(\frac{a^2(n^2+1)}{2n^2} - \frac{a^2}{n^2}\right) \quad (\text{จาก (3)}) \\ &= \frac{1}{2pq} \left(\frac{a^2(n^2+1) - 2a^2}{2n^2}\right) \\ &= \frac{a^2(n^2-1)}{4pqn^2} \quad \dots (7) \end{aligned}$$

$$\text{จาก (6) และ (7) จะได้ } \tan \alpha = \frac{\sin \alpha}{\cos \alpha} = \left(\frac{ah}{pqn}\right) \left(\frac{4pqn^2}{a^2(n^2-1)}\right) = \frac{4nh}{(n^2-1)a} \quad \square$$

แบบที่ 3

รูปที่ 1960.3.3

$$\begin{aligned} \text{ในทำนองเดียวกันกับแบบที่ 1 จะได้ } OP &= OQ = \frac{a}{2n} \text{ และ } PQ = \frac{a}{n} \\ \text{เพราะว่า } \text{พื้นที่ } \triangle APQ &= \frac{1}{2} AP \cdot AQ \sin \alpha \text{ และ } \text{พื้นที่ } \triangle APQ = \frac{1}{2} h \cdot PQ = \frac{1}{2} h \left(\frac{a}{n}\right) \\ \text{เพราะฉะนั้น } \frac{1}{2} AP \cdot AQ \sin \alpha &= \frac{1}{2} h \left(\frac{a}{n}\right) \text{ เพราะฉะนั้น } AP \cdot AQ \sin \alpha = \frac{ah}{n} \quad \dots (1) \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \text{ใน } \triangle APQ \text{ โดยกฎของโคไซน์ } PQ^2 &= AP^2 + AQ^2 - 2 AP \cdot AQ \cos \alpha \\ \text{เพราะฉะนั้น } 2 AP \cdot AQ \cos \alpha &= AP^2 + AQ^2 - PQ^2 = AP^2 + AQ^2 - \frac{a^2}{n^2} \quad \dots (2) \end{aligned}$$

$$\text{จาก (1) และ (2) จะได้ } \tan \alpha = \frac{ah}{n} \cdot \frac{1}{AP^2 + AQ^2 - \frac{a^2}{n^2}} \text{ ต่อไปพิจารณาจากเงื่อนไข}$$

$$\frac{ah}{n} \cdot \frac{1}{AP^2 + AQ^2 - \frac{a^2}{n^2}} = \tan \alpha = \frac{4nh}{(n^2-1)a} \text{ ก็ต่อเมื่อ } \frac{1}{n^2 AP^2 + n^2 AQ^2 - a^2} = \frac{2}{(n^2-1)a^2}$$

$$\text{ก็ต่อเมื่อ } n^2 AP^2 + n^2 AQ^2 - a^2 = \frac{1}{2} a^2 (n^2 - 1) \quad \dots (3)$$

เพราะว่า $BP = \frac{a}{n} \left(\frac{n-1}{2} \right)$, $CP = \frac{a}{n} \left(\frac{n+1}{2} \right)$, $BQ = \frac{a}{n} \left(\frac{n+1}{2} \right)$, $CQ = \frac{a}{n} \left(\frac{n-1}{2} \right)$

และ $\triangle ABC$ มี AP เป็นเส้นที่ลากจากจุดยอด A มาที่ฐาน BC

เพราะฉะนั้นโดยบทช่วย 1 (Stewart's Theorem) จะได้

$$CP AB^2 + BP AC^2 = BC (AP^2 + CP BP)$$

$$\frac{a}{n} \left(\frac{n+1}{2} \right) AB^2 + \frac{a}{n} \left(\frac{n-1}{2} \right) AC^2 = a \left(AP^2 + \frac{a}{n} \left(\frac{n+1}{2} \right) \frac{a}{n} \left(\frac{n-1}{2} \right) \right)$$

$$\left(\frac{n+1}{2} \right) AB^2 + \left(\frac{n-1}{2} \right) AC^2 = n AP^2 + \frac{a^2}{n} \left(\frac{n^2-1}{4} \right) \quad \dots (4)$$

ในทำนองเดียวกัน $\triangle ABC$ มี AQ เป็นเส้นที่ลากจากจุดยอด A มาที่ฐาน BC จะได้

$$\left(\frac{n-1}{2} \right) AB^2 + \left(\frac{n+1}{2} \right) AC^2 = n AQ^2 + \frac{a^2}{n} \left(\frac{n^2-1}{4} \right) \quad \dots (5)$$

$$(4) + (5) \text{ จะได้ } n AB^2 + n AC^2 = n AP^2 + n AQ^2 + \frac{a^2}{n} \left(\frac{n^2-1}{2} \right) \quad \dots (6)$$

เพราะว่า $\triangle ABC$ เป็นสามเหลี่ยมมุมฉาก $BC^2 = AB^2 + AC^2$

$$\text{เพราะฉะนั้น } n BC^2 = n AB^2 + n AC^2 \quad \dots (7)$$

$$\text{จาก (6) และ (7) จะได้ } n BC^2 = n AP^2 + n AQ^2 + \frac{a^2}{n} \left(\frac{n^2-1}{2} \right)$$

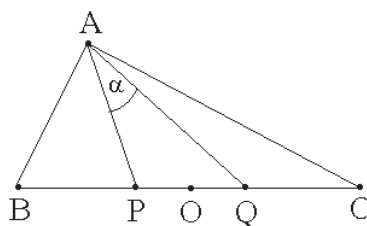
$$n a^2 = n AP^2 + n AQ^2 + \frac{a^2}{n} \left(\frac{n^2-1}{2} \right)$$

$$n^2 a^2 = n^2 AP^2 + n^2 AQ^2 + a^2 \left(\frac{n^2-1}{2} \right)$$

$$\begin{aligned} \text{เพราะฉะนั้น } n^2 AP^2 + n^2 AQ^2 - a^2 &= n^2 a^2 - a^2 - a^2 \left(\frac{n^2-1}{2} \right) \\ &= \frac{1}{2} a^2 (n^2 - 1) \quad \dots (8) \end{aligned}$$

$$\text{จาก (3) และ (8) จะได้ } \tan \alpha = \frac{4nh}{(n^2-1)a}$$

แบบที่ 4

รูปที่ 1960.3.4

$$\text{ให้ } \vec{b} = \vec{AB}, \vec{c} = \vec{AC}, \vec{p} = \vec{AP}, \vec{q} = \vec{AQ}, \vec{o} = \vec{AO} \quad \dots (1)$$

$$\text{ให้ } b = |\vec{b}|, c = |\vec{c}|, p = |\vec{p}|, q = |\vec{q}| \text{ และ } o = |\vec{o}| \quad \dots (2)$$

$$\text{เพราะว่า } \angle BAC = 90^\circ \text{ เพราะฉะนั้น } \vec{b} \cdot \vec{c} = \vec{AB} \cdot \vec{AC} = 0 \quad \dots (3)$$

$$\text{จาก (6) ของแบบที่ 2 จะได้ } pq \sin \alpha = \frac{ah}{n} \quad \dots (4)$$

$$\text{เพราะว่า } O \text{ เป็นจุดกึ่งกลาง } BC \text{ เพราะฉะนั้น } \vec{AO} = \frac{1}{2} (\vec{b} + \vec{c}) \quad \dots (5)$$

$$\text{เพราะว่า } OP = \frac{1}{2n} BC \text{ เพราะฉะนั้น } \vec{OP} = \frac{1}{2n} (\vec{b} - \vec{c}) \quad \dots (6)$$

$$\text{เพราะว่า } OQ = \frac{1}{2n} BC \text{ เพราะฉะนั้น } \vec{OQ} = \frac{1}{2n} (\vec{c} - \vec{b}) \quad \dots (7)$$

เพราะฉะนั้น $\vec{p} = \vec{AP} = \vec{AO} + \vec{OP} = \frac{1}{2}(\vec{b} + \vec{c}) + \frac{1}{2n}(\vec{b} - \vec{c})$ (จาก (5) และ (6))

$$= \frac{(n+1)\vec{b} + (n-1)\vec{c}}{2n} \quad \dots (8)$$

$$\vec{q} = \vec{AQ} = \vec{AO} + \vec{OQ} = \frac{1}{2}(\vec{b} + \vec{c}) + \frac{1}{2n}(\vec{c} - \vec{b}) \quad \text{(จาก (5) และ (7))}$$

$$= \frac{(n-1)\vec{b} + (n+1)\vec{c}}{2n} \quad \dots (9)$$

$$pq \cos \alpha = \vec{p} \cdot \vec{q} = \frac{(n+1)\vec{b} + (n-1)\vec{c}}{2n} \cdot \frac{(n-1)\vec{b} + (n+1)\vec{c}}{2n} \quad \text{(จาก (8) และ (9))}$$

$$= \frac{1}{4n^2} ((n^2 - 1)\vec{b} \cdot \vec{b} + (n+1)^2 \vec{b} \cdot \vec{c} + (n-1)^2 \vec{b} \cdot \vec{c} + (n^2 - 1)\vec{c} \cdot \vec{c})$$

$$= \frac{1}{4n^2} ((n^2 - 1)\vec{b} \cdot \vec{b} + (n+1)^2 (0) + (n-1)^2 (0) + (n^2 - 1)\vec{c} \cdot \vec{c}) \quad (\vec{b} \cdot \vec{c} = 0)$$

$$= \frac{1}{4n^2} ((n^2 - 1)b^2 + (n^2 - 1)c^2) = \frac{1}{4n^2} (n^2 - 1)(b^2 + c^2)$$

$$= \frac{1}{4n^2} (n^2 - 1)a^2 \quad (\triangle ABC \text{ เป็นสามเหลี่ยมมุมฉาก}) \quad \dots (10)$$

จาก (4) และ (10) จะได้ $\tan \alpha = \frac{\sin \alpha}{\cos \alpha} = \frac{pq \sin \alpha}{pq \cos \alpha} = \frac{pq \sin \alpha}{\vec{p} \cdot \vec{q}} = \frac{ah4n^2}{(n^2 - 1)a^2}$

แบบที่ 5 เพราะว่าปัญหาค้นหาข้อนี้ถามเกี่ยวกับค่าอัตราส่วน $\tan \alpha = \frac{4nh}{(n^2 - 1)a}$

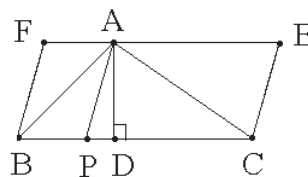
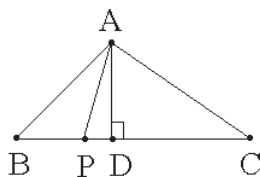
เพราะฉะนั้นการย่อหรือการขยายรูป $\triangle ABC$ ที่คล้ายกับสามเหลี่ยมรูปเดิมค่าของ $\tan \alpha$ จะต้องเท่ากัน
 เพราะฉะนั้นโดยไม่สูญเสียสาระสำคัญของกรณีทั่วไปเราสามารถสมมติให้ $a = n$

ในการคำนวณแบบที่ 3 เราอาจได้ว่า $\frac{a}{n} = 1$ จะทำให้ง่ายและได้ค่า $\tan \alpha = \frac{4nh}{(n^2 - 1)a}$ เหมือนกัน $\square$

บทช่วย 1 Stewart's Theorem

P อยู่บนเส้นตรงที่ผ่าน BC ของ $\triangle ABC$ จะได้ $CP AB^2 + BP AC^2 = AP^2 BC + PB PC BC$

ข้อพิสูจน์ ให้ $AD \perp BC$ เพราะฉะนั้น $AC^2 = AP^2 + PC^2 - 2 PC PD$ $\dots (1)$

รูปที่ 1960.3.5

หมายเหตุ การพิสูจน์ (1) ใช้ทฤษฎีบท 55 คณิตศาสตร์ปริญ เล่มที่ 32 โลกเรขาคณิต หน้า 80

หรือพิสูจน์ (1) โดยใช้เนื้อหาเวกเตอร์ดังนี้ ให้ E เป็นจุดที่ทำให้ $\square APCE$ เป็นสี่เหลี่ยมด้านขนาน

$$AC^2 = AP^2 + AE^2 + 2 AP AE \cos \hat{PAE}$$

$$= AP^2 + PC^2 + 2 AP PC \cos(180^\circ - \hat{APC}) \quad (\square APCE \text{ เป็นสี่เหลี่ยมด้านขนาน})$$

$$= AP^2 + PC^2 - 2 AP PC \cos \hat{APC} = AP^2 + PC^2 - 2 AP PC \left(\frac{PD}{AP}\right) = AP^2 + PC^2 - 2 PC PD$$

ในทำนองเดียวกันจะได้ $AB^2 = BP^2 + AP^2 + 2 PB PD$ $\dots (2)$

$$PB \times (1) \text{ จะได้ } AC^2 PB = AP^2 PB + PC^2 PB - 2 PC PD PB \quad \dots (3)$$

$$PC \times (2) \text{ จะได้ } AB^2 PC = BP^2 PC + AP^2 PC + 2 PB PD PC \quad \dots (4)$$

$$(3) + (4) \text{ จะได้ } AC^2 PB + AB^2 PC = AP^2 PB + PC^2 PB + BP^2 PC + AP^2 PC$$

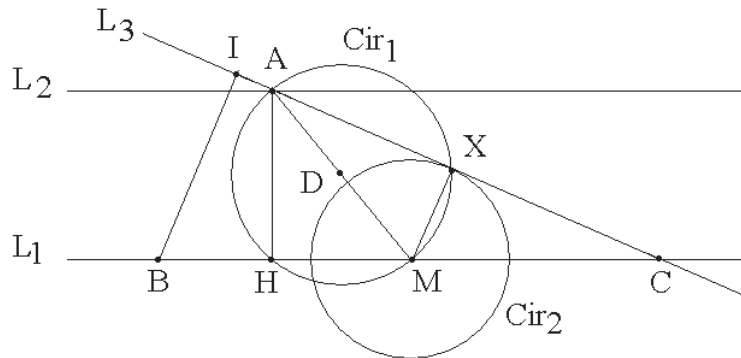
$$CP AB^2 + BP AC^2 = AP^2 (PB + PC) + (PC^2 PB + BP^2 PC)$$

$$= AP^2 BC + PB PC (PC + BP)$$

$$= AP^2 BC + PB PC BC$$

□

4. แนวคิด

รูปที่ 1960.4.1

ให้ความสูงจาก A, B ไปยังฐานด้านตรงข้ามเป็น h_A , h_B ตามลำดับ

ให้ความยาวของเส้นมัธยฐานจากจุด A ไปยังด้าน BC ยาว m_A

ขั้นตอนการสร้าง

1. ลากเส้นตรง L_1 , L_2 ให้ขนานกันและห่างกันเท่ากับ h_A
2. ให้ H อยู่บนเส้นตรง L_1 และ A อยู่บนเส้นตรง L_2 และ $AH \perp L_1$ เพราะฉะนั้น $AH = h_A$
3. เขียนส่วนโค้งของวงกลมจุดศูนย์กลาง A และรัศมีเท่ากับ m_A ตัดเส้นตรง L_1 ที่จุด M เพราะฉะนั้น $AM = m_A$
4. ให้ D เป็นจุดกึ่งกลาง AM เขียนวงกลม Cir_1 จุดศูนย์กลาง D และรัศมีเท่ากับ $\frac{1}{2} m_A$
5. เขียนวงกลม Cir_2 จุดศูนย์กลาง M และ รัศมีเท่ากับ $\frac{1}{2} h_B$
6. ลากเส้นตรง L_3 ผ่านจุด A และสัมผัสวงกลม Cir_2 ที่จุด X เพราะฉะนั้น $MX = \frac{1}{2} h_B$
7. ให้เส้นตรง L_1 และ L_3 ตัดกันที่จุด C
8. ให้ B อยู่บน L_1 แต่อยู่คนละด้านกับจุด C และ $MC = BM$
9. ให้ I อยู่บนเส้นตรง L_3 และ $BI \perp L_3$

จากข้อ 2 จะได้ $AH = h_A$

จากข้อ 3 จะได้ความยาวของเส้นมัธยฐานที่ลากจากจุด A ไปยัง BC เท่ากับ m_A

เพราะว่า $MX \perp CI$ และ $BI \perp CI$ เพราะฉะนั้น $\triangle CBI$, $\triangle CMX$ เป็นสามเหลี่ยมคล้าย

เพราะฉะนั้น $\frac{BI}{MX} = \frac{BC}{MC} = \frac{2MC}{MC}$ (จากข้อ 8)

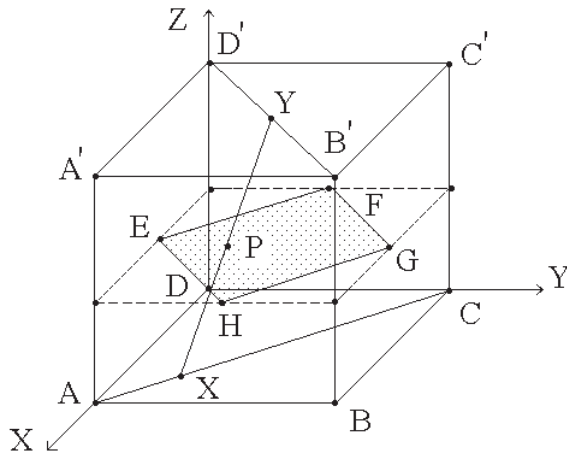
เพราะฉะนั้น $BI = 2MX = h_B$ (จากข้อ 6)

เพราะฉะนั้น $\triangle ABC$ เป็นสามเหลี่ยมที่ต้องการ

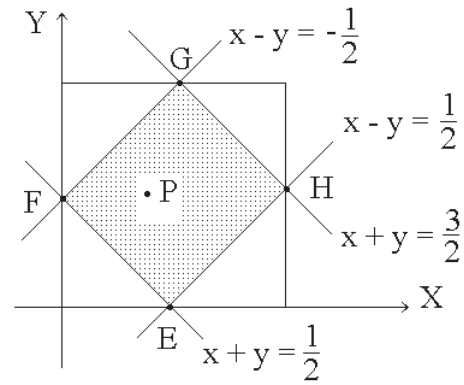
□

5. แนวคิด

5.1

รูปที่ 1960.5.1.1

รูปที่ 1960.5.1.2

โดยไม่สูญเสียสาระสำคัญของกรณีทั่วไปเราสามารถสมมติให้ $ABCD A'B'C'D'$ เป็นลูกบาศก์หนึ่งหน่วย กำหนดพิกัด $A(1, 0, 0), B(1, 1, 0), C(0, 1, 0), D(0, 0, 0)$

$$A'(1, 0, 1), B'(1, 1, 1), C'(0, 1, 1), D'(0, 0, 1)$$

ให้ X อยู่บนส่วนเส้นตรง AC และ X เคลื่อนที่จาก A ไป C

เพราะฉะนั้น
$$\begin{aligned} X &= (1-s)A + sC && \text{เมื่อ } 0 \leq s \leq 1 \\ &= (1-s)(1, 0, 0) + s(0, 1, 0) = (1-s, 0, 0) + (0, s, 0) \\ &= (1-s, s, 0) \end{aligned} \quad \dots (1)$$

ให้ Y อยู่บนส่วนเส้นตรง $B'D'$ และ Y เคลื่อนที่จาก D' ไป B'

เพราะฉะนั้น
$$\begin{aligned} Y &= (1-t)D' + tB' && \text{เมื่อ } 0 \leq t \leq 1 \\ &= (1-t)(0, 0, 1) + t(1, 1, 1) = (0, 0, 1-t) + (t, t, t) \\ &= (t, t, 1) \end{aligned} \quad \dots (2)$$

เพราะว่า P ซึ่งเป็นจุดกึ่งกลางของ XY เพราะฉะนั้นจาก (1) และ (2) จะได้

$$\begin{aligned} P &= \frac{1}{2}(X + Y) = \frac{1}{2}((1-s, s, 0) + (t, t, 1)) \quad \text{เมื่อ } 0 \leq s \leq 1 \text{ และ } 0 \leq t \leq 1 \\ &= \left(\frac{t-s+1}{2}, \frac{t+s}{2}, \frac{1}{2} \right) \end{aligned}$$

เพราะฉะนั้นจุด P อยู่บนระนาบ $z = \frac{1}{2}$

การหาทางเดินของจุด P บนระนาบ $z = \frac{1}{2}$ ให้ $x = \frac{t-s+1}{2}$ และ $y = \frac{t+s}{2}$

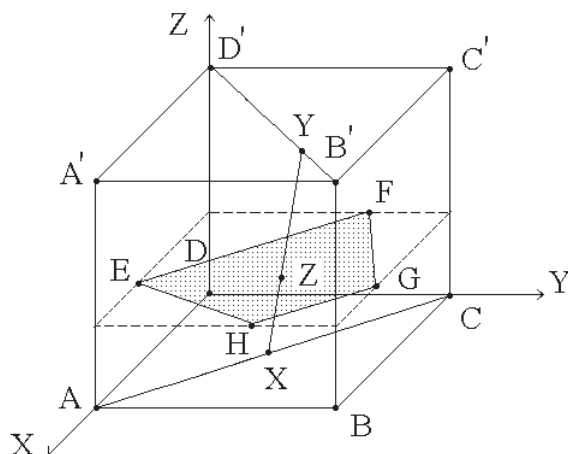
เพราะฉะนั้น
$$\begin{aligned} x + y &= \frac{2t+1}{2} = t + \frac{1}{2} && \text{และ} && x - y = \frac{1-2s}{2} = \frac{1}{2} - s \\ x + y - \frac{1}{2} &= t && \text{และ} && x - y - \frac{1}{2} = -s \end{aligned}$$

เพราะว่า $0 \leq s \leq 1$ และ $0 \leq t \leq 1$ เพราะฉะนั้น

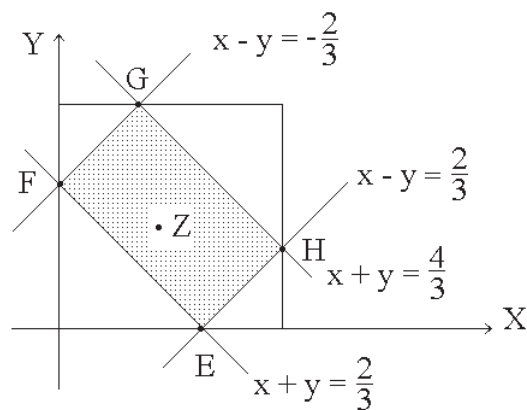
$$\begin{aligned} 0 \leq x + y - \frac{1}{2} \leq 1 &&& \text{และ} && -1 \leq x - y - \frac{1}{2} \leq 0 \\ \frac{1}{2} \leq x + y \leq \frac{3}{2} &&& \text{และ} && -\frac{1}{2} \leq x - y \leq \frac{1}{2} \end{aligned}$$

เพราะฉะนั้นทางเดินของจุด P คือ $\{(x, y, z) \mid \frac{1}{2} \leq x + y \leq \frac{3}{2} \text{ และ } -\frac{1}{2} \leq x - y \leq \frac{1}{2} \text{ และ } z = \frac{1}{2}\}$

5.2

รูปที่ 1960.5.2.1

รูปที่ 1960.5.2.2

เพราะว่า $X = (1 - s, s, 0)$ เมื่อ $0 \leq s \leq 1$ และ $Y = (t, t, 1)$ เมื่อ $0 \leq t \leq 1$ และ $ZY = 2XZ$

เพราะฉะนั้น $2\vec{XZ} = \vec{ZY}$ เพราะฉะนั้น $2(\vec{Z} - \vec{X}) = \vec{Y} - \vec{Z}$ เพราะฉะนั้น $3\vec{Z} = 2\vec{X} + \vec{Y}$

เพราะฉะนั้น $Z = \frac{2}{3}X + \frac{1}{3}Y = \frac{2}{3}(1 - s, s, 0) + \frac{1}{3}(t, t, 1)$ (จาก (1) และ (2))
 $= (\frac{t-2s+2}{3}, \frac{t+2s}{3}, \frac{1}{3})$

เพราะฉะนั้นจุด Z อยู่บนระนาบ $z = \frac{1}{3}$

การหาทางเดินของจุด Z บนระนาบ $z = \frac{1}{3}$ ให้ $x = \frac{t-2s+2}{3}$ และ $y = \frac{t+2s}{3}$

เพราะฉะนั้น $x + y = \frac{2t+2}{3} = \frac{2}{3}t + \frac{2}{3}$ และ $x - y = \frac{-4s+2}{3} = -\frac{4}{3}s + \frac{2}{3}$
 $x + y - \frac{2}{3} = \frac{2}{3}t$ และ $x - y - \frac{2}{3} = -\frac{4}{3}s$

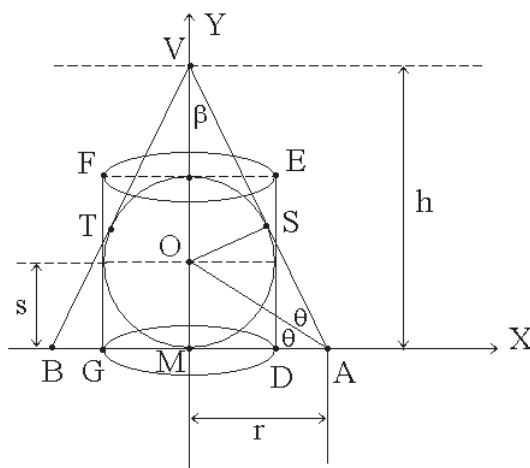
เพราะว่า $0 \leq s \leq 1$ และ $0 \leq t \leq 1$ เพราะฉะนั้น

$$0 \leq x + y - \frac{2}{3} \leq \frac{2}{3} \quad \text{และ} \quad -\frac{4}{3} \leq x - y - \frac{2}{3} \leq 0$$

$$\frac{2}{3} \leq x + y \leq \frac{4}{3} \quad \text{และ} \quad -\frac{2}{3} \leq x - y \leq \frac{2}{3}$$

เพราะฉะนั้นทางเดินของจุด Z คือ $\{(x, y, z) \mid \frac{2}{3} \leq x + y \leq \frac{4}{3} \text{ และ } -\frac{2}{3} \leq x - y \leq \frac{2}{3} \text{ และ } z = \frac{1}{3}\}$ $\square$

6. แนวคิด

รูปที่ 1960.6.1

ให้ M เป็นจุดศูนย์กลางที่ฐานของกรวย

O เป็นจุดศูนย์กลางของวงกลมที่บรรจุในกรวย

V เป็นจุดยอดของกรวย

ให้เส้นตรง $\overline{BMA}$ เป็นเส้นผ่านศูนย์กลางของวงกลมที่ขอบกรวย (ฐานของกรวย)

พิจารณาภาคตัดของกรวย ให้แกน X ทับเส้นตรง $\overline{BMA}$ และแกน Y ทับเส้นตรง VM

เพราะฉะนั้น $M(0, 0)$ เป็นจุดกำเนิด

ให้ r เป็นรัศมีของฐานกรวย เพราะฉะนั้น $MA = r$ เพราะฉะนั้นพิกัด A, B คือ $A(r, 0), B(-r, 0)$

ให้ s เป็นรัศมีของทรงกลม เพราะฉะนั้น $OM = s$ เพราะฉะนั้นพิกัด O คือ $O(0, s)$

ให้ h เป็นความสูงของกรวย เพราะฉะนั้นพิกัด V คือ $V(0, h)$ และ $MV = h$

ให้ Cir_l เป็นวงกลมแนบใน $\triangle ABV$

เพราะฉะนั้น $O(0, s)$ เป็นจุดศูนย์กลางของวงกลม Cir_l

ให้ AV, BV สัมผัสวงกลม Cir_l ที่จุด S, T ตามลำดับ

เพราะฉะนั้น $\widehat{MAO} = \widehat{SAO}$ เพราะฉะนั้น $\widehat{MAO} = \widehat{VAO}$

ให้ $\theta = \widehat{MAO} = \widehat{VAO}$ เพราะฉะนั้น $\widehat{MAV} = 2\theta$

เพราะว่า $\triangle MAV$ เป็นสามเหลี่ยมมุมฉาก เพราะฉะนั้น $\tan \widehat{MAV} = \frac{MV}{MA} = \frac{h}{r}$ ... (1)

เพราะฉะนั้น $\tan 2\theta = \frac{h}{r}$ เพราะฉะนั้น $r \tan 2\theta = h$ ... (2)

$$V_1 = \text{ปริมาตรของกรวย} = \frac{1}{3} \pi r^2 h$$

$$= \frac{1}{3} \pi r^3 \tan 2\theta \quad (\text{จาก (2)})$$

$$= \frac{2\pi r^3 \tan \theta}{3(1 - \tan^2 \theta)} \quad \dots (3)$$

เพราะว่า $\triangle MAO$ เป็นสามเหลี่ยมมุมฉาก เพราะฉะนั้น $\tan \theta = \tan \widehat{MAO} = \frac{MO}{MA} = \frac{s}{r}$ ... (4)

เพราะฉะนั้น $r \tan \theta = s$ ... (5)

เพราะว่าทรงกลมมีรัศมี s เพราะฉะนั้นความสูงของทรงกระบอกเท่ากับ $2s$

เพราะฉะนั้น $V_2 = \text{ปริมาตรของทรงกระบอก}$

$$= \pi(s^2)(2s)$$

$$= 2\pi s^3$$

$$= 2\pi r^3 \tan^3 \theta \quad (\text{จาก (5)})$$

เพราะฉะนั้นจาก (3) และ (6) จะได้ $\frac{V_1}{V_2} = \frac{2\pi r^3 \tan \theta}{3(1 - \tan^2 \theta)} \frac{1}{2\pi r^3 \tan^3 \theta} = \frac{1}{3(1 - \tan^2 \theta) \tan^2 \theta}$ ... (6)

6.1 สมมติ $V_1 = V_2$

เพราะฉะนั้น $\frac{V_1}{V_2} = 1$ เพราะฉะนั้นมี θ ที่ทำให้ $\frac{1}{3(1 - \tan^2 \theta) \tan^2 \theta} = 1$ (จาก (6))

$$3(1 - \tan^2 \theta) \tan^2 \theta = 1$$

$$3 \tan^4 \theta - 3 \tan^2 \theta + 1 = 0$$

เพราะว่าค่าของ discriminant $(-3)^2 - 4(3)(1) = -3 < 0$

เพราะฉะนั้น $3 \tan^4 \theta - 3 \tan^2 \theta + 1 = 0$ ไม่มีคำตอบเป็นจำนวนจริง

เพราะฉะนั้นไม่มี θ ที่ทำให้ $\frac{1}{3(1 - \tan^2 \theta) \tan^2 \theta} = 1$ จึงเกิดข้อขัดแย้ง

เพราะฉะนั้นที่สมมติ $V_1 = V_2$ ไม่จริง

เพราะฉะนั้น $V_1 \neq V_2$

6.2 แบบที่ 1 ให้ $k = \frac{V_1}{V_2}$ เพราะฉะนั้นจาก (6) จะได้ $k = \frac{1}{3(1 - \tan^2 \theta) \tan^2 \theta}$

เพราะฉะนั้น $(1 - \tan^2 \theta) \tan^2 \theta = \frac{1}{3k}$

โดยอสมการ A.M. - G.M. จะได้ $xy \leq \left(\frac{x+y}{2}\right)^2$ เมื่อ $x > 0, y > 0$ และ $xy = \left(\frac{x+y}{2}\right)^2$ ก็ต่อเมื่อ $x = y$

เพราะฉะนั้น $\frac{1}{3k} = (1 - \tan^2 \theta) \tan^2 \theta \leq \left(\frac{1}{2}((1 - \tan^2 \theta) + (\tan^2 \theta))\right)^2 = \frac{1}{4}$

เพราะฉะนั้น $\frac{1}{3k} \leq \frac{1}{4}$ เพราะฉะนั้น $\frac{4}{3} \leq k$

และ $\frac{4}{3} = k$ ก็ต่อเมื่อ $1 - \tan^2 \theta = \tan^2 \theta$

ก็ต่อเมื่อ $2 \tan^2 \theta = 1$

ก็ต่อเมื่อ $\tan \theta = \frac{1}{\sqrt{2}}$

ก็ต่อเมื่อ $\tan 2\theta = \frac{2 \tan \theta}{1 - \tan^2 \theta} = \frac{2(-\frac{1}{\sqrt{2}})}{1 - \frac{1}{2}} = 2\sqrt{2}$

ก็ต่อเมื่อ $\frac{h}{r} = \tan 2\theta = 2\sqrt{2}$ (จาก (2))

เพราะฉะนั้น k มีค่าต่ำสุดเท่ากับ $\frac{4}{3}$ เมื่อ $h = 2\sqrt{2} r$

เพราะฉะนั้น $\frac{V_1}{V_2}$ มีค่าต่ำสุดเท่ากับ $\frac{4}{3}$ เมื่อ $h = 2\sqrt{2} r$ และ $M\hat{A}V = \arctan \frac{1}{\sqrt{2}}$

แบบที่ 2 ให้ $M\hat{V}A = \beta$

เพราะว่า S เป็นจุดที่ VA สัมผัสทรงกลม

เพราะฉะนั้น $\triangle VOS$ เป็นสามเหลี่ยมมุมฉาก และ $OS =$ รัศมีทรงกลม $= s$

เพราะฉะนั้น $\sin \beta = \sin O\hat{V}S = \frac{OS}{VO} = \frac{s}{VO}$ เพราะฉะนั้น $VO = \frac{s}{\sin \beta}$

เพราะฉะนั้น $h = MV = MO + OV = s + \frac{s}{\sin \beta} = s(1 + \frac{1}{\sin \beta})$ ... (7)

เพราะว่า $\triangle VMA$ เป็นสามเหลี่ยมมุมฉาก เพราะฉะนั้น $\tan M\hat{V}A = \frac{MA}{MV}$ เพราะฉะนั้น $\tan \beta = \frac{MA}{MV}$

เพราะฉะนั้น $MA = MV \tan \beta = s(1 + \frac{1}{\sin \beta}) \tan \beta$ ... (8)

$$\frac{V_1}{V_2} = \frac{\frac{1}{3}\pi(MA^2)(h)}{\pi(MD^2)(DE)}$$

$$\begin{aligned}
 &= \frac{(s(1 + \frac{1}{\sin \beta}) \tan \beta)^2 (s(1 + \frac{1}{\sin \beta}))}{3(s^2)(2s)} \quad (\text{จาก (8) และ } MD = s, DE = 2s) \\
 &= \frac{1}{6} (1 + \frac{1}{\sin \beta})^3 \tan^2 \beta \quad \dots (9)
 \end{aligned}$$

ให้ $t = \sin \beta$ เพราะฉะนั้น $t > 0$ และจาก (9) จะได้

$$\begin{aligned}
 \frac{V_1}{V_2} &= \frac{1}{6} (1 + \frac{1}{\sin \beta})^3 \tan^2 \beta = \frac{1}{6} (1 + \frac{1}{t})^3 \frac{\sin^2 \beta}{\cos^2 \beta} \\
 &= \frac{1}{6} (1 + \frac{1}{t})^3 \frac{t^2}{1 - \sin^2 \beta} = \frac{1}{6} (1 + \frac{1}{t})^3 \frac{t^2}{1 - t^2} \\
 &= \frac{1}{6} (t + 1)^3 \frac{1}{t(1 - t^2)} \quad \dots (10)
 \end{aligned}$$

เพราะว่า $(1 - 3t)^2 (1 + t) \geq 0 \quad \dots (11)$

$$1 - 5t + 3t^2 + 9t^3 \geq 0$$

$$1 + 3t + 3t^2 + t^3 \geq 8t - 8t^3$$

$$(t + 1)^3 \geq 8t(1 - t^2)$$

$$(t + 1)^3 \frac{1}{t(1 - t^2)} \geq 8 \quad (1 - t^2 = 1 - \sin^2 \beta = \cos^2 \beta > 0)$$

$$\frac{1}{6} (t + 1)^3 \frac{1}{t(1 - t^2)} \geq \frac{4}{3} \quad \dots (12)$$

เพราะฉะนั้นจาก (10) และ (12) จะได้ $\frac{V_1}{V_2} \geq \frac{4}{3}$

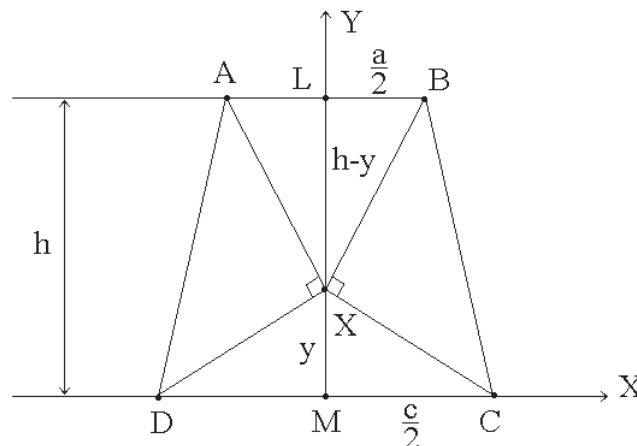
และ $\frac{V_1}{V_2} = \frac{4}{3}$ ก็ต่อเมื่อ $1 - 3t = 0 \quad (\text{จาก (11)})$

ก็ต่อเมื่อ $t = \frac{1}{3}$

ก็ต่อเมื่อ $\sin \beta = \frac{1}{3}$

□

7. แนวคิด

รูปที่ 1960.7.1

ให้ L, M เป็นจุดกึ่งกลางของ AB, CD ตามลำดับ

เพราะฉะนั้น $AL = LB = \frac{a}{2}$ และ $DM = MC = \frac{c}{2}$ และ $LM = h \quad \dots (1)$

และ LM เป็นแกนสมมาตรของ $\square ABCD$

ให้ X เป็นจุดบน LM ที่ทำให้ $\hat{BXC} = 90^\circ$

เพราะว่า LM เป็นแกนสมมาตรของ $\square ABCD$ เพราะฉะนั้น $\hat{AXD} = 90^\circ$

ให้ แกน X ทับด้าน CD แกน Y ทับด้าน ML

เพราะฉะนั้น M เป็นจุดกำเนิด

ให้ $MX = y$ เพราะฉะนั้น $XL = h - y$

... (2)

เพราะว่า $XL \perp LB$ และ $XM \perp MC$

เพราะฉะนั้น $\triangle LBX, \triangle MCX$ เป็นสามเหลี่ยมมุมฉาก $\hat{XLB} = \hat{XMC} = 90^\circ$

$$\hat{LXB} = 180^\circ - \hat{BXC} - \hat{MXC}$$

$$= 180^\circ - 90^\circ - \hat{MXC}$$

$$= 90^\circ - \hat{MXC}$$

$$= \hat{MCX}$$

เพราะว่า $\triangle LBX, \triangle MCX$ เป็นสามเหลี่ยมมุมฉาก และ $\hat{LXB} = \hat{MCX}$

เพราะฉะนั้น $\triangle LBX, \triangle MCX$ เป็นสามเหลี่ยมคล้าย

$$\text{เพราะฉะนั้น } \frac{LB}{MX} = \frac{XL}{CM} = \frac{BX}{XC}$$

$$\text{เพราะว่า } \frac{LB}{MX} = \frac{XL}{CM} \text{ และจาก (1) และ (2)}$$

$$\text{เพราะฉะนั้นจะได้} \quad \frac{\frac{a}{2}}{y} = \frac{y-h}{\frac{c}{2}}$$

$$\frac{c}{2(h-y)} = \frac{2y}{a}$$

$$(2y)(2(h-y)) = ac$$

$$4hy - 4y^2 = ac$$

$$4y^2 - 4hy + ac = 0$$

$$y = \frac{4h \pm \sqrt{16h^2 - 16ac}}{8}$$

เพราะฉะนั้น y เป็นจำนวนจริงบวก ก็ต่อเมื่อ $16h^2 - 16ac \geq 0$

$$\text{ก็ต่อเมื่อ} \quad h^2 \geq ac$$

เพราะฉะนั้น ถ้า $h^2 < ac$ แล้ว ไม่มีจุด X ที่ทำให้ $\hat{XLB} = \hat{XMC} = 90^\circ$

ถ้า $h^2 \geq ac$ แล้ว มีจุด X ที่ทำให้ $\hat{XLB} = \hat{XMC} = 90^\circ$

□

The Third International Mathematical Olympiad

Budapest – Veszprem, Hungary

6 – 16 July 1961

Day I

1. จงหาผลเฉลยของระบบสมการ

$$x + y + z = a$$

$$x^2 + y^2 + z^2 = b^2$$

$$xy = z^2$$

เมื่อ a, b เป็นค่าคงตัว และหาเงื่อนไขที่ทำให้ x, y, z เป็นจำนวนจริงบวกและมีค่าต่างกัน

2. กำหนดให้ a, b, c เป็นความยาวด้านของ $\triangle ABC$ และ Δ เป็นพื้นที่ $\triangle ABC$

$$\text{จงแสดงว่า } a^2 + b^2 + c^2 \geq 4\sqrt{3} \Delta$$

และ สมการเป็นจริง ก็ต่อเมื่อ $\triangle ABC$ เป็นสามเหลี่ยมด้านเท่า

3. กำหนดให้ n เป็นจำนวนนับ

$$\text{จงหาผลเฉลยของสมการ } \cos^n x - \sin^n x = 1$$

Day II

4. กำหนดให้ P เป็นจุดภายใน $\triangle ABC$ มี AP, BP, CP ตัดกับ BC, CA, AB ที่จุด D, E, F ตามลำดับ
จงแสดงว่า ในบรรดาจำนวนจริงสามจำนวน $\frac{AP}{PD}, \frac{BP}{PE}, \frac{CP}{PF}$ มีอย่างน้อยหนึ่งจำนวนมีค่าไม่เกิน 2
และ มีอย่างน้อยหนึ่งจำนวนมีค่ามากกว่า 2

5. จงสร้าง $\triangle ABC$ เมื่อ $AC = b, AB = c, \angle A = \omega, M$ เป็นจุดกึ่งกลาง BC และ $\omega < 90^\circ$

$$\text{จงแสดงว่า มีรูป } \triangle ABC \text{ ก็ต่อเมื่อ } b \tan \frac{\omega}{2} \leq c < b$$

และ หาเงื่อนไขที่ทำให้สมการเป็นจริง

6. กำหนดให้ E เป็นระนาบในปริภูมิสามมิติ

A, B, C เป็นจุดที่ไม่อยู่บนเส้นตรงเดียวกันและไม่อยู่บนระนาบ E และอยู่ด้านเดียวกันของระนาบ E

ให้ A', B', C' เป็นจุดบนระนาบ E และ L, M, N เป็นจุดกึ่งกลางด้าน $A'A, B'B, C'C$ ตามลำดับ

และ $\triangle LMN$ เป็นรูปสามเหลี่ยม

(หมายเหตุ เราไม่สนใจกรณีของจุด A', B', C' ที่ไม่ทำให้เกิดรูป $\triangle LMN$)

ให้ G เป็นจุดเซนทรอยด์ของ $\triangle LMN$

จงหาทางเดินของจุด G

The Third International Mathematical Olympiad Solutions

Budapest – Veszprem, Hungary, 6 – 16 July 1961

1. แนวคิด

$$x + y + z = a \quad \dots (1)$$

$$x^2 + y^2 + z^2 = b^2 \quad \dots (2)$$

$$xy = z^2 \quad \dots (3)$$

จาก (2) และ (3) จะได้ $x^2 + y^2 + xy = b^2 \quad \dots (4)$

จาก (1) จะได้ $((x + y) - a)^2 = z^2$

$$x^2 + 2xy + y^2 - 2a(x + y) + a^2 = xy \quad \text{(จาก (3))}$$

$$x^2 + xy + y^2 - 2a(x + y) = -a^2 \quad \dots (5)$$

จาก (4) และ (5) จะได้ $2a(x + y) = b^2 + a^2$ เพราะฉะนั้น $x + y = \frac{a^2 + b^2}{2a} \quad \dots (6)$

จาก (1) และ (6) จะได้ $z = a - (x + y) = a - \frac{a^2 + b^2}{2a} = \frac{a^2 - b^2}{2a} \quad \dots (7)$

จาก (3) และ (7) จะได้ $xy = \left(\frac{a^2 - b^2}{2a}\right)^2 \quad \dots (8)$

จาก (6) และ (8) จะได้ x, y เป็นรากของสมการ $w^2 - \frac{a^2 + b^2}{2a}w + \left(\frac{a^2 - b^2}{2a}\right)^2 = 0 \quad \dots (9)$

ให้ $\Delta = \text{discriminant}$ ของ (9) เพราะฉะนั้น $\Delta = \left(\frac{a^2 + b^2}{2a}\right)^2 - 4(1)\left(\frac{a^2 - b^2}{2a}\right)^2$

$$\begin{aligned} \text{เพราะฉะนั้น } \Delta &= \left(\frac{a^2 + b^2}{2a} - \frac{a^2 - b^2}{a}\right)\left(\frac{a^2 + b^2}{2a} + \frac{a^2 - b^2}{a}\right) = \left(\frac{-a^2 + 3b^2}{2a}\right)\left(\frac{3a^2 - b^2}{2a}\right) \\ &= \frac{1}{4a^2}(3a^2 - b^2)(3b^2 - a^2) \end{aligned}$$

เพราะว่า $z > 0$ และจาก (7) เพราะฉะนั้น $\frac{a^2 - b^2}{2a} > 0$ เพราะฉะนั้น $a^2 > b^2$

เพราะฉะนั้น $3a^2 > b^2$ เพราะฉะนั้น $3a^2 - b^2 > 0 \quad \dots (10)$

เพราะว่า x, y เป็นจำนวนจริงบวกและมีค่าต่างกัน เพราะฉะนั้น $\Delta = \frac{1}{4a^2}(3a^2 - b^2)(3b^2 - a^2) > 0$

เพราะฉะนั้น $(3b^2 - a^2) > 0$ เพราะฉะนั้น $3b^2 > a^2 \quad \dots (11)$

จาก (10) และ (11) จะได้ $b^2 < 3a^2 < 9b^2$ เพราะฉะนั้น $|b| < \sqrt{3}|a| < 3|b|$

จาก (9) และ x, y มีค่าต่างกัน เพราะฉะนั้น $x = \frac{a^2 + b^2}{4a} \pm \frac{\sqrt{\Delta}}{2}$ และ $y = \frac{a^2 + b^2}{4a} \mp \frac{\sqrt{\Delta}}{2}$

เพราะว่า $z = \sqrt{xy}$ เพราะฉะนั้น z อยู่ระหว่าง x, y และ $z \neq x$ และ $z \neq y$

เพราะฉะนั้น $x = \frac{a^2 + b^2}{4a} \pm \frac{\sqrt{\Delta}}{2}, y = \frac{a^2 + b^2}{4a} \mp \frac{\sqrt{\Delta}}{2}, z = \frac{a^2 - b^2}{2a}$ เป็นรากของ (1) - (3) ที่มีค่าต่างกัน

แบบที่ 2 โดยคุณสมบัติของสมการพหุนาม x, y, z เป็นรากของสมการ $p^3 + s_1 p^2 + s_2 p + s_3 = 0$

เมื่อ $s_1 = -(x + y + z) = -a \quad \text{(จาก (1))}$

$$s_2 = xy + yz + zx = \frac{1}{2}((x + y + z)^2 - (x^2 + y^2 + z^2)) = \frac{1}{2}(a^2 - b^2) \quad \text{(จาก (1) และ (2))}$$

$$s_3 = -xyz = -z^3 \quad \text{(จาก (3))}$$

หมายเหตุ การพิสูจน์นี้ได้จากคณิตศาสตร์ปรัญ เล่มที่ 24 เสริมความรู้มุ่งสู่คณิตศาสตร์โอลิมปิก หน้า 319

เพราะฉะนั้น x, y, z เป็นรากของสมการ $p^3 - ap^2 + \frac{1}{2}(a^2 - b^2)p - z^3 = 0$

เพราะฉะนั้น $z^3 - az^2 + \frac{1}{2}(a^2 - b^2)z - z^3 = 0$

$$-az^2 + \frac{1}{2}(a^2 - b^2)z = 0$$

$$z(-az + \frac{1}{2}(a^2 - b^2)) = 0$$

เพราะว่า $z \neq 0$ เพราะฉะนั้น $z = \frac{a^2 - b^2}{2a}$ จาก (1) จะได้ $x + y = a - z = a - \frac{a^2 - b^2}{2a} = \frac{a^2 + b^2}{2a}$

และ $xy = z^2 = (\frac{a^2 - b^2}{2a})^2$ ในทำนองเดียวกันจะได้ $|b| < \sqrt{3}|a| < 3|b|$

ทำให้ $x = \frac{a^2 + b^2}{4a} \pm \frac{\sqrt{\Delta}}{2}, y = \frac{a^2 + b^2}{4a} \mp \frac{\sqrt{\Delta}}{2}, z = \frac{a^2 - b^2}{2a}$ เป็นรากของ (1) - (3) ที่มีค่าต่างกัน

หมายเหตุ ในปริภูมิสามมิติ

$x + y + z = a$ เป็นสมการระนาบที่ห่างจากจุด $(0, 0, 0)$ เป็นระยะทาง $= \left| \frac{a}{\sqrt{3}} \right|$

$x^2 + y^2 + z^2 = b^2$ เป็นสมการผิวทรงกลมจุดศูนย์กลาง $(0, 0, 0)$ และรัศมี $= |b|$

เพราะฉะนั้น $x + y + z = a$ และ $x^2 + y^2 + z^2 = b^2$ มีจุดตัดรวมกันได้ ก็ต่อเมื่อ $\left| \frac{a}{\sqrt{3}} \right| \leq |b|$

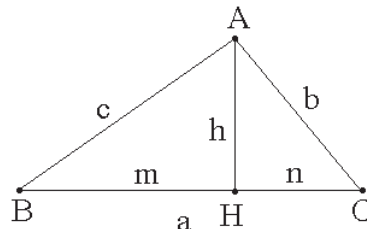
ก็ต่อเมื่อ $|a| \leq \sqrt{3}|b|$

ในกรณี $|a| = \sqrt{3}|b|$ จะได้ระนาบ $x + y + z = a$ และทรงกลม $x^2 + y^2 + z^2 = b^2$ สัมผัสกัน $\square$

2. แนวคิด แบบที่ 1

เพราะว่าเส้นตั้งฉากที่ลากจากจุดยอดของ $\triangle ABC$ มายังด้านตรงข้ามต้องมียาวอย่างน้อยหนึ่งเส้นที่อยู่ใน $\triangle ABC$

เพราะฉะนั้นโดยไม่สูญเสียสาระสำคัญของกรณีทั่วไปเราสามารถสมมติให้ H อยู่บน BC และ $AH \perp BC$

รูปที่ 1961.2.1

ให้ $AH = h, BH = m, CH = n$

เพราะฉะนั้น $b^2 = n^2 + h^2, c^2 = m^2 + h^2$ และ $\Delta = \text{พื้นที่ } \triangle ABC = \frac{1}{2}ah = \frac{1}{2}(m+n)h \quad \dots (1)$

โดยใช้เทคนิคการพิสูจน์แบบย้อนกลับ (ศึกษาเพิ่มเติมจาก คณิตศาสตร์ปรัญ เล่มที่ 29 โลกอสมการ)

พิจารณาอสมการ $a^2 + b^2 + c^2 \geq 4\sqrt{3}\Delta \quad \dots (2)$

$$(m+n)^2 + (n^2 + h^2) + (m^2 + h^2) \geq 4\sqrt{3} \left(\frac{1}{2}(m+n)h \right) \quad (\text{จาก (1)})$$

$$m^2 + 2mn + n^2 + (n^2 + h^2) + (m^2 + h^2) \geq 2\sqrt{3}(m+n)h$$

$$2m^2 + 2mn + 2n^2 + 2h^2 \geq 2\sqrt{3}(m+n)h$$

$$m^2 + mn + n^2 + h^2 \geq \sqrt{3}(m+n)h$$

$$h^2 - \sqrt{3}(m+n)h + m^2 + mn + n^2 \geq 0 \quad \dots (3)$$

$$\begin{aligned}
& \text{เพราะว่า } h^2 - \sqrt{3}(m+n)h + m^2 + mn + n^2 \\
&= h^2 - \sqrt{3}(m+n)h + \left(\frac{\sqrt{3}}{2}(m+n)\right)^2 - \left(\frac{\sqrt{3}}{2}(m+n)\right)^2 + m^2 + mn + n^2 \\
&= \left(h - \frac{\sqrt{3}}{2}(m+n)\right)^2 - \frac{3}{4}(m^2 + 2mn + n^2) + m^2 + mn + n^2 \\
&= \left(h - \frac{\sqrt{3}}{2}(m+n)\right)^2 - \frac{1}{4}(3m^2 + 6mn + 3n^2 - 4m^2 - 4mn - 4n^2) \\
&= \left(h - \frac{\sqrt{3}}{2}(m+n)\right)^2 - \frac{1}{4}(-m^2 + 2mn - n^2) \\
&= \left(h - \frac{\sqrt{3}}{2}(m+n)\right)^2 + \frac{1}{4}(m^2 - 2mn + n^2) \\
&= \left(h - \frac{\sqrt{3}}{2}(m+n)\right)^2 + \frac{1}{4}(m-n)^2 \\
&\geq 0
\end{aligned}$$

เพราะฉะนั้น (3) เป็นจริง เพราะฉะนั้น (2) เป็นจริง เพราะฉะนั้น $a^2 + b^2 + c^2 \geq 4\sqrt{3}\Delta$ เป็นจริง

$$\begin{aligned}
a^2 + b^2 + c^2 = 4\sqrt{3}\Delta & \quad \text{ก็ต่อเมื่อ} \quad \left(h - \frac{\sqrt{3}}{2}(m+n)\right)^2 + \frac{1}{4}(m-n)^2 = 0 \\
& \quad \text{ก็ต่อเมื่อ} \quad \left(h - \frac{\sqrt{3}}{2}(m+n)\right)^2 = 0 \quad \text{และ} \quad \frac{1}{4}(m-n)^2 = 0 \\
& \quad \text{ก็ต่อเมื่อ} \quad h = \frac{\sqrt{3}}{2}(m+n) \quad \text{และ} \quad m = n \\
& \quad \text{ก็ต่อเมื่อ} \quad h = \sqrt{3}m \quad \text{และ} \quad m = n \\
& \quad \text{ก็ต่อเมื่อ} \quad h = \sqrt{3}BH \quad \text{และ} \quad BH = HC \\
& \quad \text{ก็ต่อเมื่อ} \quad AH \text{ แบ่งครึ่งและตั้งฉากกับฐาน และ } h = \sqrt{3}BH \\
& \quad \text{ก็ต่อเมื่อ} \quad AH \text{ แบ่งครึ่งและตั้งฉากกับฐาน และ } \frac{h}{BH} = \sqrt{3} \\
& \quad \text{ก็ต่อเมื่อ} \quad AH \text{ แบ่งครึ่งและตั้งฉากกับฐาน และ } \tan \hat{ABH} = \sqrt{3} \\
& \quad \text{ก็ต่อเมื่อ} \quad AH \text{ แบ่งครึ่งและตั้งฉากกับฐาน และ } \hat{ABH} = 60^\circ \\
& \quad \text{ก็ต่อเมื่อ} \quad \triangle ABC \text{ เป็นสามเหลี่ยมด้านเท่า}
\end{aligned}$$

$$\text{แบบที่ 2} \quad \Delta = \sqrt{s(s-a)(s-b)(s-c)} \quad \text{เมื่อ } s = \frac{a+b+c}{2} \quad \dots (1)$$

$$\begin{aligned}
(4\sqrt{3}\Delta)^2 &= 48\Delta^2 = 48s(s-a)(s-b)(s-c) && \text{(จาก (1))} \\
&= 48\left(\frac{1}{2}(a+b+c)\right)\left(\frac{1}{2}(-a+b+c)\right)\left(\frac{1}{2}(a-b+c)\right)\left(\frac{1}{2}(a+b-c)\right) \\
&= 3(a+b+c)(-a+b+c)(a-b+c)(a+b-c) \\
&= 3[(a+b+c)(a+b-c)][(a-b+c)(-a+b+c)] \\
&= 3[((a+b)+c)((a+b)-c)][(c+(a-b))(c-(a-b))] \\
&= 3((a+b)^2 - c^2)(c^2 - (a-b)^2) \\
&= 3(a^2 + b^2 - c^2 + 2ab)(-a^2 - b^2 + c^2 + 2ab) \\
&= 3(2ab + (a^2 + b^2 - c^2))(2ab - (a^2 + b^2 - c^2)) \\
&= 3((2ab)^2 - (a^2 + b^2 - c^2)^2) = 3(4a^2b^2 - (a^4 + b^4 + c^4 + 2a^2b^2 - 2b^2c^2 - 2c^2a^2)) \\
&\text{เพราะฉะนั้น } (4\sqrt{3}\Delta)^2 = 3(-a^4 - b^4 - c^4 + 2a^2b^2 + 2b^2c^2 + 2a^2c^2) && \dots (2)
\end{aligned}$$

$$\begin{aligned}
\text{จาก (2) จะได้ } (a^2 + b^2 + c^2)^2 - (4\sqrt{3}\Delta)^2 &= (a^4 + b^4 + c^4 + 2(a^2b^2 + b^2c^2 + c^2a^2)) \\
&\quad - (3(-a^4 - b^4 - c^4 + 2a^2b^2 + 2b^2c^2 + 2a^2c^2)) \\
&= 4a^4 + 4b^4 + 4c^4 - 4a^2b^2 - 4b^2c^2 - 4c^2a^2 \\
&= 4(a^4 + b^4 + c^4 - a^2b^2 - b^2c^2 - c^2a^2) \quad \dots (3)
\end{aligned}$$

$$\text{เพราะว่า } 0 \leq (a^2 - b^2)^2 = a^4 - 2a^2b^2 + b^4 \text{ เพราะฉะนั้น } a^4 + b^4 \geq 2a^2b^2 \quad \dots (4)$$

$$\text{ในทำนองเดียวกันจะได้ } b^4 + c^4 \geq 2b^2c^2 \quad \dots (5)$$

$$c^4 + a^4 \geq 2c^2a^2 \quad \dots (6)$$

$$\begin{aligned}
\text{จาก (4), (5) และ (6) จะได้ } 2(a^4 + b^4 + c^4) &\geq 2a^2b^2 + 2b^2c^2 + 2c^2a^2 \\
\text{เพราะฉะนั้น } a^4 + b^4 + c^4 &\geq a^2b^2 + b^2c^2 + c^2a^2 \quad \dots (7)
\end{aligned}$$

หมายเหตุ (7) ให้อ้างสมการเชบีเชฟก็ได้ จากคณิตศาสตร์ปรัญ เล่มที่ 29 โลกอสสมการ หน้า 345

$$\text{จาก (7) จะได้ } a^4 + b^4 + c^4 - a^2b^2 - b^2c^2 - c^2a^2 \geq 0 \quad \dots (8)$$

$$\begin{aligned}
\text{จาก (3) และ (8) จะได้ } (a^2 + b^2 + c^2)^2 - (4\sqrt{3}\Delta)^2 &\geq 0 \\
(a^2 + b^2 + c^2)^2 &\geq (4\sqrt{3}\Delta)^2 \\
\text{เพราะฉะนั้น } a^2 + b^2 + c^2 &\geq 4\sqrt{3}\Delta \quad \dots (9)
\end{aligned}$$

สมการ (9) เป็นจริง ก็ต่อเมื่อ สมการ (4), (5) และ (6) เป็นจริง

$$\text{ก็ต่อเมื่อ } a^2 = b^2, b^2 = c^2 \text{ และ } c^2 = a^2$$

$$\text{ก็ต่อเมื่อ } a = b = c$$

$$\text{ก็ต่อเมื่อ } \triangle ABC \text{ เป็นสามเหลี่ยมด้านเท่า}$$

$$\text{แบบที่ 3 เพราะ } b^2 - 2bc + c^2 = (b - c)^2 \geq 0 \quad \dots (1)$$

$$\text{เพราะฉะนั้น } b^2 + c^2 \geq 2bc = 2bc(1)$$

$$\text{เพราะฉะนั้น } b^2 + c^2 \geq 2bc \sin(A + 30^\circ) \quad (\text{เพราะว่า } 1 \geq \sin(A + 30^\circ)) \quad \dots (2)$$

$$= 2bc(\sin A \sin 30^\circ + \cos A \sin 30^\circ)$$

$$= 2bc\left(\frac{\sqrt{3}}{2} \sin A + \frac{1}{2} \cos A\right)$$

$$= \sqrt{3} bc \sin A + bc \cos A$$

$$= \sqrt{3} bc \sin A + \frac{1}{2}(2bc \cos A)$$

$$= \sqrt{3} bc \sin A + \frac{1}{2}(b^2 + c^2 - a^2) \quad (\text{โดยกฎของโคไซน์})$$

$$\text{เพราะฉะนั้น } 2b^2 + 2c^2 \geq 2\sqrt{3} bc \sin A + b^2 + c^2 - a^2$$

$$\text{เพราะฉะนั้น } a^2 + b^2 + c^2 \geq 2\sqrt{3} bc \sin A = 4\sqrt{3} \left(\frac{1}{2} bc \sin A\right) = 4\sqrt{3} \Delta \quad (\text{จาก } \Delta = \frac{1}{2} bc \sin A)$$

$$\text{เพราะฉะนั้น } a^2 + b^2 + c^2 \geq 4\sqrt{3} \Delta \quad \dots (3)$$

สมการ (3) เป็นจริง ก็ต่อเมื่อ สมการ (1) และ (2) เป็นจริง

$$\text{ก็ต่อเมื่อ } b = c \text{ และ } \sin(A + 30^\circ) = 1$$

$$\text{ก็ต่อเมื่อ } b = c \text{ และ } A = 60^\circ$$

$$\text{ก็ต่อเมื่อ } \triangle ABC \text{ เป็นสามเหลี่ยมด้านเท่า}$$